

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут економіки, управління, права
та інформаційних технологій
Кафедра публічного управління та адміністрування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
Магістр

на тему: **«Застосування цифрових технологій в виконавчому процесі»**

Виконав: здобувач вищої освіти за
освітньою програмою Зв'язки з
громадськістю спеціальності 281 Публічне
управління та адміністрування ступеня
вищої освіти магістр

групи 1

Шут Катерина Вячеславівна

Керівник: Галич Олександр Анатолійович

Рецензент: Кошкалда Світлана

Володимирівна

Полтава – 2024 року

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ВИКОНАВЧОМУ ПРОЦЕСІ	12
1.1. Запровадження процесу цифровізації в діяльність державної виконавчої служби	12
1.2. Особливості застосування цифрових технологій в виконавчому процесі	18
Висновки до розділу 1	29
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОЦЕСІ	30
2.1. Особливості правового регулювання Автоматизованої системи виконавчого провадження в виконавчому процесі	30
2.2. Трансформація і сучасні формати даних у сфері цифровізації та автоматизації процесів в ході здійснення виконавчого провадження	40
Висновки до розділу 2	50
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОЦЕСІ	51
3.1. Зарубіжний досвід правового регулювання цифрових технологій у виконавчому процесі	51
3.2. Перспективи впровадження цифрових технологій штучного інтелекту та блокчейн у виконавчому процесі	60
Висновки до розділу 3	71
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Електронне судочинство стало одним із ключових елементів реформування сучасних правових систем, спрямованих на підвищення ефективності судової діяльності та вдосконалення державного управління загалом. У цьому контексті впровадження цифрових технологій у сферу примусового виконання судових рішень і рішень інших органів набуває особливого значення. Використання електронних реєстрів та баз даних забезпечує швидкий доступ до інформації про активи боржника, що дозволяє мінімізувати час і підвищити ефективність виконавчих проваджень. Завдяки цифровим інструментам стає можливим оперативне накладення арешту на рахунки, рухоме та нерухоме майно, що зменшує ризик ухилення боржників від виконання судових рішень.

Застосування цифрових технологій у виконавчому процесі є не лише інструментом підвищення ефективності роботи судової системи, але й важливим кроком до побудови прозорого, доступного та справедливого правосуддя в умовах сучасного суспільства. Інноваційні рішення сприяють гармонізації процедур виконання судових рішень із європейськими стандартами, що особливо актуально в умовах інтеграційних процесів та розвитку електронного урядування в Україні.

Мета роботи полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад використання цифрових технологій у виконавчому процесі та обґрунтування напрямів удосконалення діяльності державної виконавчої служби.

Завдання дослідження. Відповідно до мети дослідження були поставлені такі завдання:

- дослідити теоретичні засади цифрових технологій в виконавчому процесі;
- проаналізувати застосування цифрових технологій в діяльність державної виконавчої служби;
- дослідити особливості правового регулювання Автоматизованої системи виконавчого провадження в виконавчому процесі;
- проаналізувати сучасні формати даних у сфері цифровізації та

автоматизації процесів в ході здійснення виконавчого провадження;

- дослідити зарубіжний досвід правового регулювання цифрових технологій у виконавчому процесі;
- запропонувати шляхи покращення ефективності виконавчого провадження через практичну реалізацію штучного інтелекту та технологій блокчейн.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають при примусовому виконанні судових рішень в ході застосування цифрових технологій.

Предметом дослідження є цифрові технології у виконавчому процесі в умовах сталого розвитку: правовий, організаційний, інформаційний аспекти.

Методи досліджень. В роботі основною методологією наукового дослідження є базові поняття публічного управління і цифрових технологій. Для досягнення мети дослідження використано сукупність методів:

узагальнення та синтезу при дослідженні теоретико-методологічної бази ;
метод системного-аналізу при систематизації та дослідженні розвитку цифрових технологій в виконавчому процесі;

загальнонаукового – цей метод використаний під час дослідження джерел дозволило обґрунтувати необхідність впровадження нових сучасних цифрових технологій у виконавчий процес;

порівняльний – даний метод застосовано в узагальненні виконавчого процесу в умовах сучасного технологічного середовища;

аналізу – даний метод застосований при дослідженні національного законодавства та міжнародно-правових актів щодо доступу до правосуддя та до примусового виконання судових рішень;

логіко-аналітичний метод дав можливість дослідити зарубіжний досвід провідних країн світу відповідно до перспектив розвитку технологій штучного інтелекту та блокчейн у виконавчому процесі.

Інформаційна база: статистичну та інформаційну основу дослідження забезпечили нормативно-правова та законодавча база України, документи та

нормативні акти органів державної влади, рішення Європейського суду з прав людини, рішення Великої Палати Верховного Суду, рішення Верховного Суду, монографічні дослідження та наукові публікації провідних вітчизняних і зарубіжних дослідників, аналітична інформація, ресурси мережі Інтернет.

Елементи наукової новизни полягає у вирішенні актуальної наукової проблеми з поглиблення теорії та практики застосування цифрових технологій у виконавчому процесі нашої держави та запропоновано відповідні наукові положення, підходи й рекомендації щодо їхнього практичного впровадження в діяльність державних органів виконавчої служби.

Практична значущість отриманих результатів дослідження полягає у подальших теоретичних дослідженнях цифрових технологій, електронного виконавчого провадження, цифровізації правосуддя в умовах воєнного стану, доступу до правосуддя та до примусового виконання в умовах діджиталізації.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження за темою кваліфікаційної роботи оприлюднені у формі доповідей на науково-практичних конференціях.

Шут К. В. Вплив цифрових платформ на ефективність виконавчого процес. *Стратегічний менеджмент агропродовольчої сфери в умовах глобалізації економіки: безпека, інновації, лідерство: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.*, м. Полтава, 27 вересня 2024 р. Полтава, 2024. С. 281-284.

Шут К. В. Виконавче провадження у цифрі: майбутні тренди. *Місьцеве самоврядування в Україні та світі: теорія і практика: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф.*, м. Полтава, 5 листопада 2024 р. Полтава. 2024. С. 201-204.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота викладена на 70 сторінках, складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел, який включає 74 найменування, 2 додатка. Робота містить 1 таблицю та 7 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ВИКОНАВЧОМУ ПРОЦЕСІ

1.1. Запровадження процесу цифровізації в діяльність державної виконавчої служби

З початком повномасштабного вторгнення в Україну в лютому 2022 року значна частина державних процесів і структура опинилася в кризовій ситуації. Багато державних установ працюють в умовах стресу, що призвело до хаотичних рішень та нерозуміння чіткого алгоритму дій. В такій ситуації з кінця лютого тимчасово було припинено роботу багатьох державних реєстрів, включно з автоматизованою системою виконавчого провадження (АСВП), яку адмініструє ДП «Національні інформаційні системи». Основною причиною зупинки роботи АСВП та Єдиного реєстру боржників було попередження можливих кібератак та несанкціонованого доступу до даних. Це дозволило захистити важливу інформацію про боржників і забезпечити безпеку державних даних в умовах воєнної загрози. Однак таке блокування створило значні труднощі для державних та приватних виконавців, які забезпечують примусове виконання судових рішень. Якщо доступ до реєстраторів був критичним для чинення виконавчих дій (наприклад, перевірка інформації про боржників), зупинка роботи фактично паралізувала процес примусового виконання судових рішень та виконавчих документів. Це, своєю чергою, порушило права фізичних і юридичних осіб, які не могли отримати службове виконання судових рішень, на які вони мали право [1].

Ситуація почала змінюватись у квітні 2022 року. Було прийнято міністерством юстиції України наказ № 1310/5 «Деякі питання доступу до автоматизованої системи виконавчого провадження та Єдиного реєстру приватних виконавців України в період воєнного стану». Відповідно даному нормативному акту державне підприємство «Національні інформаційні системи» відновили доступ виконавців до автоматизованої системи виконавчого провадження, та це

підключення на період воєнного стану мало певні особливості. Згідно з наказом у встановленому порядку доступ до системи приватнит та державним виконавцям може відновитися адміністратором АСВП. Але для виконавців, які здійснюють свою діяльність у зоні бойових дій або в зоні тимчасової окупації, відновлення доступу здійсниться за умови припинення активних бойових дій та звільнення окупованих територій [2].

Отже, із квітня 2022 року була відновлена робота виконавців з примусового виконання виконавчих документів на територіях, де не відбувалися активні бойові та підконтрольні українській владі. Окупація Укаїни почалася ще у 2014 році і проблема виконання судових рішень на окупованих територіях виникла в той час, а не з початком повномасштабного вторгнення. З того періоду Україна з державою-агресором не підтримує дипломатичних зав'язків та забезпечення реального виконання рішень є неможливим, оскільки територіях де ворог узурпував владу не можуть бути відновлені права стягувачів способом вчинення виконавчих дій [3].

З початком повномасштабного вторгнення ворога на територію України ситуація стала більш складною, виконання судових рішень на територіях із бойовими діями стало неможливо не тільки через юридичні складники, а також через небезпеку для виконавців. В березні 2022 р. було прийнято закони «Про внесення зміни до розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» та «Про виконавче провадження». В 5 абзаці в п. 10-2 зазначено про заборону на відкриття виконавчих проваджень, вчинення виконавчих дій на територіях, де ведуться бойові дії, а також на оточених, окупованих і заблокованих територіях [4]. Перелік зазначених територій визначався наказом № 75 від 25.04.2022 р. Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України [5]. Даний наказ діяв до грудня 2022 року до появи нового переліку територій, на яких ведуться бойові дії, чи тимчасово окупованих російською федерацією, який був затверджений наказом № 309 від 22.12.2022 р. [6].

Таким чином, відкривати виконавчі провадження на зазначених переліках територіях заборонено, але не потрібно ототожнювати місце вчинення виконавчих дій з місцем перебування юридичної особи або її реєстрації.

Під час повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України цифрові технології стали критично важливими для забезпечення безперебійного функціонування виконавчого провадження. У таких складних умовах забезпечення доступу до празалежить восуддя стало можливим завдяки електронним платформам та сервісам, що дозволяють громадянам і підприємствам подати документи, відслідковувати хід виконавчого процесу, подавати скарги та отримувати офіційну інформацію без необхідності фізичної присутності. Застосування цифрових технологій дало змогу адаптувати правову систему до надзвичайних обставин, зберігаючи при цьому доступ до захисту прав і свобод навіть під час військових дій.

Впровадження цифровізації залежить від розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій, а також від програмного забезпечення, яке використовують органи державної влади для виконання покладених на них завдань. Але питання цифровізації відділів Державної виконавчої служби знаходиться не на відповідному рівні.

Аналізуючи поточний стан цифровізації Решетилівського відділу державної виконавчої служби у Полтавському районі Полтавської області Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції отримали можливість виявити наступні недоліки:

- бракує єдиної концепції цифровізації складових відділу державної виконавчої служби, в результаті чого відсутні в апараті територіальних управлінь спеціалізовані підрозділи, які забезпечують технічне обслуговування та відповідають за збір, збереження і централізацію інформації про виконавче впровадження;

- не достатнє фінансування розроблення єдиної комп'ютерної мережі державної виконавчої служби України, тягне за собою нерівномірний стан забезпечення територіальних відділів державної виконавчої служби

комп'ютерною технікою, відповідним спеціалізованим програмним забезпеченням та локальними мережами;

- процес автоматизації здійснювався безсистемно, що в свою чергу спричинило впровадження в кожному підрозділі власних систем ведення діловодства, статистичних карток, обліку виконавчих проваджень;

- не адмініструвався на належнolму рівні процес закупівлі обладнання, це відсутність інформації про власника, конфігурацію, термін гарантії та роботоспроможність технічного обладнання.

Таке ставлення до покращення продуктивності праці державних виконавців з метою підвищення діяльності державної виконавчої служби України щодо примусового виконання рішень, є негативним. На нашу думку, сучасні інформаційні технології дозволяють побудувати єдиний інформаційний простір, фізичною основою якого є системи зв'язку та інтегровані комп'ютерні мережі, які нададуть можливість супроводжувати та координувати виконавчі процеси.

Процес інформатизації діяльності виконавчої служби є багатоаспектний та системоутворюючий (рис. 1.1).

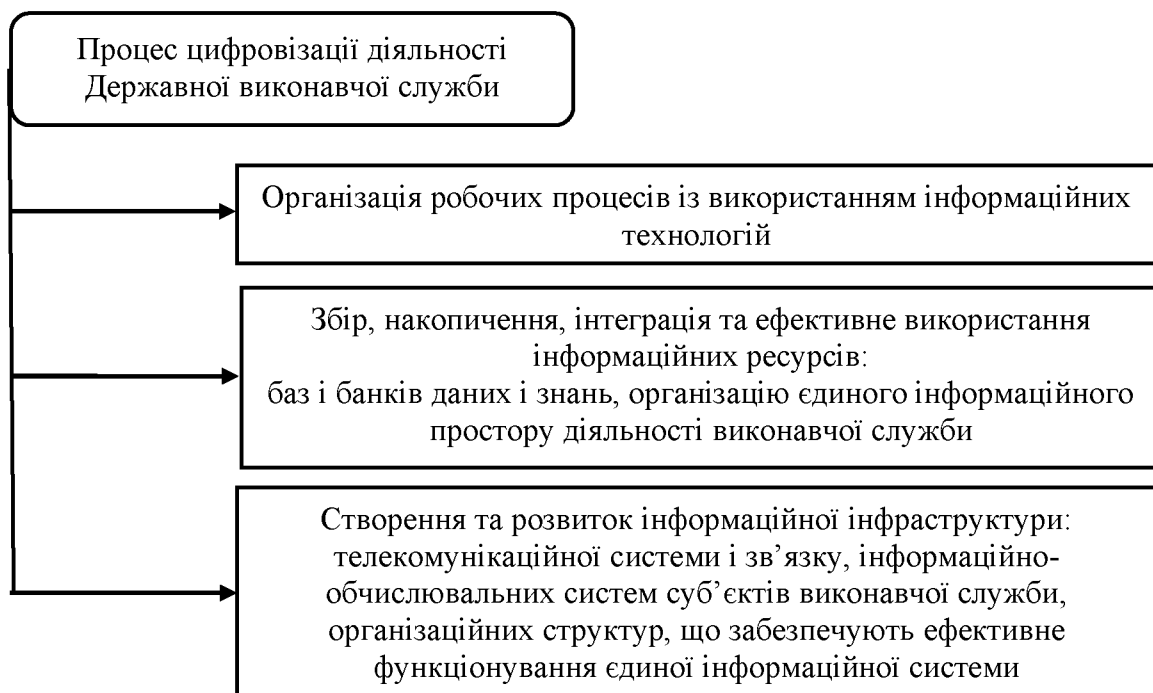

Рис. 1.1. Багатоаспектний процес цифровізації діяльності Державної виконавчої служби

На нашу думку інформаційні потоки між суб'єктами виконавчого провадження мають базуватися на структурних підрозділах Державної виконавчої служби, створюючи «інформаційну піраміду». Цифровізація повинна охоплювати всі сторони діяльності всіх членів виконавчого провадження, крім того горизонтальні та вертикальні зв'язки як всередині системи державної виконавчої служби, так із іншими відомствами, формуючи єдиний інформаційний простір виконавчого провадження.

Вважаємо, що єдиний інформаційний простір – це сукупність інформаційних ресурсів (баз даних, банків знань, реєстрів), організацію їх ведення та використання, інформаційно-телекомунікаційних технологій, що функціонують за єдиними принципами й правилами, забезпечуючи порядок взаємодії суб'єктів виконавчого провадження задля задоволення їх інформаційних потреб.

Формування єдиного інформаційного простору для виконавчого провадження в Україні є міжгалузевим процесом, який потребує залучення широкого спектру державних органів та установ. Це не просто ініціатива окремого відомства, такого як Міністерство юстиції України, а цілеспрямована стратегія, яка впливає на весь державний механізм забезпечення прав громадян. Основними аспектами, які запускають актуальність та необхідність інформатизації виконавчого провадження: ефективність роботи виконавчої служби та забезпечення виконання судових рішень; організація інформаційної взаємодії на всіх рівнях влади; важливість розуміння інформатизації як необхідної інвестиції, а не лише витрат; створення бази для виконання державних гарантій громадян; покращення міжнародного іміджу та залучення інвестицій.

Створення єдиного інформаційного простору потребує скоординованої інтеграції між ефективними організаційними структурами, інформаційними ресурсами та технологічними системами. Щоб виконавча служба могла ефективно використовувати доступ до судових рішень, їй необхідно мати доступ до даних і ресурсів інших державних органів. До них належать системи і бази даних правоохоронних органів, Державної податкової служби, органів соціального захисту, реєстрів, якими володіють муніципальні й територіальні установи та

багато іншого. Лише за умов обміну даними та скоординованого технологічного управління можливо створення повноцінної та надійної інформації.

Однією головною метою єдиного інформаційного простору є підвищення ефективності й прозорості роботи Державної виконавчої служби. Створення такої системи дозволяє автоматизувати значну частину процесів, мінімізуючи ризики помилок і затримок, які можуть виникати під час обробки великої кількості справ вручну. Це дозволяє значно скоротити тривалість виконання судових рішень, а також підвищити їх доступність для громадян. Удосконалення виконавчої системи в цьому напрямку дозволяє громадянам оперативно отримувати результати рішень, які є частиною захисту їх прав.

До того ж, прозорість і швидкість виконання рішень є вагомим фактором довіри громадян до судової системи. Удосконалення технологій виконавчого провадження сприятиме більшому контролю та кращій звітності, що забезпечує високу якість виконання рішень.

Для забезпечення повноцінного функціонування інформаційного простору необхідна систематична і регулярна взаємодія Державної виконавчої служби з іншими державними структурами – не тільки на державному рівні, але і на територіальному та муніципальному. Це означає, що місцеві органи влади, а також приватні структури, з якими взаємодіє виконавча служба (наприклад, фінансові установи чи організації, які займаються зберіганням або продажем конфіскованого майовна), також мають бути залучені до системи інформаційної інтеграції. Це дозволяє уникнути дублювання інформації, мінімізувати затримки, підвищити точність обробки даних.

Витрати на створення та підтримку єдиного інформаційного простору виконавчого провадження не мають сприйматися як зайві витрати. Цифровізація в цьому випадку – це інвестиція в довготривалу ефективність державного управління, яка сприятиме формуванню безпечного, справедливого та надійного правового середовища для громадян України. Завдяки автоматизації й цифровізації можна уникнути корупційних ризиків, зменшити людський фактор у роботі виконавчої служби та підвищити ефективність системи загалом. Витрати на

впровадження єдиної інформаційної системи є частиною широкої державної стратегії із забезпечення громадянського правосуддя, що відповідає сучасним світовим стандартам.

Створення і розвиток єдиного інформаційного простору у виконавчому провадженні – це спосіб забезпечити виконання державних гарантій громадянам. Мова йде про право на отримання результатів судових рішень в повному обсязі, що кожен громадянин зможе реалізувати своє право, мінімізуючи затримки чи необґрунтовані відмови.

Впровадження сучасної інформатизації у виконавче провадження має ще один важливий аспект – міжнародний імідж України. Крім того, удосконалення правової системи та цифровізація виконавчих процесів можуть підвищити довіру міжнародних інвесторів, показавши, що Україна прагне до прозорості, справедливості та швидкого вирішення правових питань. Це сприяє залученню інвестицій, а отже, і економічного розвитку країни.

Отже, створення єдиного інформаційного простору для виконавчого провадження – це довготривала, але необхідна ініціатива. Вона має забезпечити державний захист прав громадян, підвищити ефективність роботи Державної виконавчої служби та встановити прозору систему взаємодії між державними органами.

1.2. Особливості застосування цифрових технологій в виконавчому процесі

Застосування цифрових технологій у виконавчому процесі є важливим етапом модернізації правової системи, що забезпечує ефективність, прозорість та доступність виконавчих процедур. У сучасному суспільстві, де технології швидко інтегруються в усі сфери діяльності, виконавчий процес не є винятком і активно впроваджує новітні інструменти. Однією з ключових особливостей є використання Автоматизованої системи виконавчого провадження (АСВП), яка

дозволяє значно спростити виконання судових рішень. Система забезпечує можливість онлайн-комунікації між виконавцем, боржником, стягувачем та іншими учасниками процесу. Вона охоплює весь цикл виконавчих дій: від формування запитів до реєстрів і накладення арештів до переказу коштів стягувачу. Цифрові технології також відкривають доступ до державних і приватних реєстрів, що забезпечує оперативне отримання даних про майно та фінансові активи боржників. Це значно прискорює процедури, зокрема в умовах глобалізації, коли активи можуть швидко переміщуватися між країнами або зберігатися в цифрових формах, як-от криптовалюта.

Ще однією особливістю є впровадження е-платежів, що дозволяє виконавцям використовувати автоматизований арешт коштів на банківських рахунках та електронних гаманцях. Важливою складовою цифровізації є забезпечення захисту персональних даних та дотримання етичних принципів. У виконавчому процесі застосування цифрових технологій повинно враховувати права людини, забезпечувати недискримінацію, прозорість дій та захист конфіденційної інформації.

Діджиталізація у виконавчому процесі є багатовимірним явищем, що передбачає кардинальну трансформацію традиційних процедур у цифрові формати, вона полягає у заміні паперових документів електронними аналогами, запровадженні електронного документообігу та автоматизації процесів [7, с. 60].

Після впровадження низки судово-правових реформ держава підтвердила необхідність створення судової системи, що відповідає принципам незалежності, ефективності, доступності та прозорості [8, с. 95], застосування електронних технологій, їх використання в судочинстві та в процедурах примусового виконання дозволяє спростити взаємодію між учасниками процесу.

К.В. Дрогозюк зазначає, що комп'ютерні технології та Інтернет, які стали основою інформаційного віку, суттєво вплинули на всі аспекти життя, включаючи державне управління, де активно впроваджуються системи електронного уряду. та здійснюються спроби введення електронного правосуддя [9, с. 92].

Поява інформаційних технологій спричинила інформаційну революцію та формування єдиного інформаційного простору, а стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема Інтернету, призвів до зростання кількості його користувачів із 350 мільйонів до двох мільярдів лише за перше десятиліття XXI століття [10, с. 10].

Паралельно із традиційними показниками стабільності життя, такими як природними та матеріальними ресурсами виникають інформаційні ресурси та цифрові технології [11, с. 7].

Електронні технології, які впроваджуються в усіх сферах суспільного життя, сприяють автоматизації процесів взаємодії та комунікації, а сфера активного судочинства не є винятком. Дослідження підтверджують, що застосування електронної системи судочинства суттєво полегшує судовий процес, підвищуючи загальну ефективність функціонування судової системи. Україна не повинна залишатися осторонь цих змін, після того як сучасні цифрові технології здатні полегшити діяльність у різних сферах суспільства. Запровадження електронного судочинства стане наступним кроком у напрямку модернізації судової системи, сприятиме зниженню навантаження на суди та забезпечить їхню більш оперативну роботу [12, с. 68].

Розглянемо основні поняття та категорії цифрових технологій.

В перекладі з грецької «технологія» – наука, яка поєднує методи та прийоми переробки сировини або обробки матеріалів у предмети споживання [13, с. 10].

Сучасна епоха висуває нові суспільні виклики, успішне розв'язання яких потребує міждисциплінарних досліджень, що сприяють інтеграції, взаємодоповненню та взаємозбагаченню різних галузей науки [14, с. 17-18].

Завдяки розвитку технологій є доречним дослідити такі поняття як «технології», «інформаційні технології», «цифрові технології», «інформаційно-комунікаційні технології» тощо.

Як зазначає О.В. Синьокий поняття «технологія» являє собою «сукупність взаємопов'язаних способів оброблення матеріалів, виготовлення виробів та процесів, що супроводжують ці види робіт» [15, с. 39].

О.В. Андрощук визначає інформаційну технологію як процес, що базується на використанні засобів і методів збору, накопичення, обробки та передачі даних, з метою отримання оновленої інформації про стан об'єкта, процесу або явища, що виступає у формі інформаційного продукту [16, с. 43].

Ткачук О.С. зазначає, що інформаційні технології слід розуміти двояко: як сукупність методів роботи з інформацією та як пристрої й обчислювальної техніки, за допомогою яких забезпечується ця робота. [17, с. 504-505].

П.І. Орлов акцентує увагу на інтеграції обчислювальної техніки, засобів зв'язку та систем телекомунікації. Це підкреслює важливість технологічних інновацій у сучасному розвитку інформаційних систем, оскільки обчислювальна техніка та телекомунікаційні засоби є основою для ефективного обміну даними, управління інформацією та забезпечення доступу до неї [18, с. 8].

У ЗУ «Про національну програму інформатизації» трактується поняття інформаційно-комунікаційні технології, які є інтелектуальною діяльністю та включають сукупність наукових знань, технічних та організаційних рішень, охоплюють процеси збирання, обробки, накопичення та використання інформації, а також надання інформаційних послуг [19]. Це визначення підкреслює, що ІКТ є не лише набором технічних засобів, але є інструментом для забезпечення доступу до інформації, оптимізації управлінських процесів, підтримки комунікації та сприяння розвитку інновацій у різних сферах суспільства та економіки.

Цифрові технології в цивільному судочинстві є комплексом електронних способів та методів збору, обробки й передачі даних для зв'язку між судом і учасниками процесу, до того ж для розширення засобів і форм такої комунікації з метою відправлення правосуддя у цивільних справах [20, с. 160].

Інформаційні технології у цивільному судочинстві являють собою сукупність процесів, засобів та методів створення, збору, фіксації, систематизації, накопичення, узагальнення, зберігання, використання, надання, обробки, та передачі судової інформації в цифровій формі, підкреслюючи важливість інтеграції інформаційно-комунікаційних процесів для забезпечення відкритості, доступності та доступності судової інформації. Це дозволяє автоматизувати

документообіг, прискорювати обхід інформації в судах і підвищувати ефективність взаємодії між учасниками процесу. Завдяки використанню цифрових технологій забезпечується більш високий рівень захисту прав учасників судового процесу, формування довіри до судової системи та покращення її іміджу в суспільстві. Водночас це підвищення ефективності правосуддя та забезпечення більш справедливих і швидких судових розглядів. Інформаційні технології в цьому контексті є інструментом для модернізації судової системи і сприяють кращому доступу до правосуддя для громадян [21, с. 381-382].

«Електронне судочинство / правосуддя» означає комплексну інтеграцію інформаційних технологій у всі аспекти судової діяльності, не обмежуючись лише їх застосуванням для автоматизації певних процесів. Це включає в себе використання цифрових засобів для подачі документів, обміну інформацією між судом і учасниками процесу, а також для проведення слухань і судових рішень в електронній формі [21, с. 450].

Інформаційно-комунікаційні технології – це більш ніж використання інформаційних технологій у судовій практиці, а використання медіа-трансляцій, телекомунікацій, аудіо і відеообробку, мережевих функцій управління та моніторингу [13].

С.А. Чванкін вважає, що терміни «цифрові технології», «високі технології», «мережеві технології», «інтернет-технології» тотожні, адже є перекладами з англійської мови [22, с. 53].

О.В. Синьокий вказує, що термін «цифровий» позначає спосіб збереження даних у цифровому, або двоїчному, форматі, що є основою сучасних технологій зберігання та передачі інформації. Цифрові види зв'язку, за його трактуванням, відносяться до радіозв'язку, де для передачі даних методом модуляції, що включає цифрові сигнали [15, с. 135-136].

Аналізуючи відмінності між цифровими, електронним, інформаційними технологіями науковці поділяють їх на нові та новітні. За цих обставин В. Некрасов уточняє, що цифровізація є перетворення інформації аналогової на цифру [23].

Варто звернути увагу на синонімічну складову термінів «цифрові» та «електронні», «інформаційно-комунікаційні» технології. У науковій літературі та правових джерелах ці терміни часто використовують як взаємозамінні, особливо коли мова йде про технології, які передбачають використання електронних або цифрових засобів для зберігання, обробки та передачі інформації.

В своїй роботі О.О. Берназюк зазначає, що цифрові технології як сукупність методів для збору, обробки і зберігання вхідної та формування і поширення вихідної інформації за допомогою цифрових методів. Підхід підкреслює важливість цифрових технологій у цих сучасних правових системах, де вони лише не застосовуються для обробки та передачі даних, а й впливають на ефективність управлінських процесів. Цифрові технології у праві індивідуальну систему інструментів, яка працює на всіх рівнях публічного управління та юридичної діяльності, що дозволяє значно підвищити ефективність таких процесів [24, с. 111].

Навпаки перевагам цифровим технологіям О.М. Ємельяненко підкреслює важливий аспект, який не слід переоцінювати нові засоби телекомунікації та інфокомунікаційних технологій у демократичному процесі. Хоча ці технології безумовно полегшують комунікацію, доступ до інформації та підвищують ефективність управлінських процесів, вони не обов'язково є інструментом демократії. Тому необхідно зважено підходити до оцінки їхньої ролі в демократичних процесах, оскільки їхній вплив може бути як позитивним, так і негативним залежно від контексту і того, як ці самі технології впроваджуються та застосовуються [25, с. 10].

Ризики впровадження цифрових технологій, зокрема загрози, які можуть виникнути через несанкціоноване використання інформації, особливо персональних даних. Одним з основних проблем є забезпечення безпеки даних, оскільки зберігання великої кількості чутливої інформації в інформаційно-комунікаційних системах створює умови для її зловживання. які, можуть виникати такі проблеми: порушення прав людини, кіберзлочинність, інформаційні війни та шпигунство [26, с. 168].

На даний час відсутній єдиний науковий підхід у сфері цифрових технологій.

В своєму дослідженні М.П. Ільницький поділяє на чотири рівня застосування цифрових технологій в сфері публічного управління: надання якісних державних послуг; доступ до публічної інформації; впровадження електронного документообігу; електронна взаємодія між органами публічної влади [27, с. 24].

Класифікація цифрових технологій, запропонована зарубіжними науковцями, дає можливість систематизувати різні типи технологій у залежності від їх призначення в управлінській діяльності.

Перша група. Технології, орієнтовані на полегшення управлінської діяльності. Це можуть бути прості комп'ютерні програми, які автоматизують базові завдання та допомагають в обробці даних, зменшуючи навантаження на працівників і підвищуючи ефективність роботи на рівнях обробки інформації.

Друга категорія. Системні рішення, які підтримують та обслуговують процес управління. Сюди входять інформаційно-аналітичні пошукові системи, електронні реєстри та інші інструменти, які дозволяють зібрати, захистити та обробляти великі обсяги даних для прийняття управлінських рішень, а також сприяють більш ефективному доступу до цієї інформації.

Третя категорія. Технології, які підтримують або навіть більше замінюють людину при виконанні поставлених завдань у публічному управлінні. Це можуть бути спеціалізовані комп'ютерні програми, а також інтегровані інформаційно-комунікаційні системи, які можуть значно автоматизувати управлінські процеси, зменшуючи потребу в ручному втручанні та забезпечуючи більшу точність і швидкість обробки даних.

Четверта категорія. Технології майбутнього, засновані на штучному інтелекті (ШІ). Вони обіцяють суттєво змінити управлінські процеси, виконуючи складні функції, які наразі потребують людської участі. Застосування ШІ в публічному управлінні може призвести до значного зменшення людської участі в

прийнятті рішень, дозволяючи створити більш динамічні, адаптивні та точні управлінські системи [28].

Ця класифікація добре відображає етапи розвитку цифрових технологій у сфері публічного управління, від простих інструментів автоматизації до складних технологій, які в майбутньому можуть суттєво змінити саму природу управлінських процесів.

О.О. Берназюк акцентує увагу на тому, що цифрові технології можуть покращити функціонування публічної адміністрації, зробити її більш ефективною та відкритою, що є важливим для забезпечення демократичних принципів та правової держави. Демократизація сфери публічного управління, цифрові технології сприяють розвитку демократичних процесів, забезпечуючи доступ до інформації, сприяючи більш ефективному влученню громадян до прийняття рішень. Впровадження цифрових інструментів дозволяє забезпечити відкритість та прозорість діяльності суб'єктів публічного управління. Автоматизація процесів і використання цифрових технологій зменшує можливості для корупційних дій, оскільки всі операції можуть бути зафіксовані та перевірені. Зменшення кількості помилок оскільки деякі управлінські процеси автоматизуються, це значно зменшує ймовірність помилок, які можуть бути допущені службовцями, підвищуючи ефективність та точність виконання завдань. Цифрові технології дозволяють знизити витрати часу, коштів та людських ресурсів завдяки автоматизації, оптимізації та упрощенню [29, с. 54].

В умовах сучасного розвитку цифрових технологій зростає потреба в забезпеченні доступності громадян до правосуддя та підвищення прозорості судової діяльності, що безпосередньо сприяє зміцненню довіри до судової системи. Суть цифрових технологій у виконавчому процесі полягає в комплексному використанні різних засобів. Подання документів до суду, це включає використання електронних систем для подання позитивних заяв, клопотань, інших процесуальних документів. Повідомлення учасників цивільного судочинства, використання цифрових інструментів для надсилання повідомлень про судові засідання, рішення суду, а також для комунікації між суддями,

сторонами та адвокатами дозволяє значно покращити обіг інформації та забезпечити своєчасне інформування всіх учасників процесу. Дистанційна участь у судовому розгляді, віддалене взяття участі в судових засіданнях за допомогою відеоконференцій чи інших технологій є зручним і ефективним способом, особливо в умовах обмежених ресурсів або за відстаней, що ускладнюють фізичну присутність учасників. Оскарження рішень суду, технології також сприяють ефективності оскарження судових рішень, що дозволяє подати апеляції та касаційні скарги через електронні платформи, що зменшує адміністративне навантаження на суди та полегшує доступ до правосуддя для громадян.

Ці нововведення дозволяють значно підвищити ефективність цивільного процесу, забезпечити принципи доступності, швидкості та прозорості, що є важливими складовими правосуддя в демократичному суспільстві.

М.О. Гетманцева підкреслює важливість розвитку інформаційного суспільства та застосування сучасних інформаційних технологій для вдосконалення правосуддя, зокрема у судочинстві. розвиток інформаційних технологій має величезний потенціал для оптимізації судових процесів, що дозволяє значно підвищити якість правосуддя та забезпечити кращу взаємодію між судами та громадянами [30, с. 52]..

Лорд Вульф акцентує увагу на тому, що інформаційні технології мають не лише потенціал для вдосконалення існуючих процесів, але й для створення нової, більш прогресивної парадигми правосуддя, де технології залишають кількість двигунів змін [31].

Цифровізація судової системи охоплює два ключових аспекти: технічне оснащення новими технологіями та трансформацію процесуальних дій. Це є більшим кроком у розвитку правосуддя, яке повинно відповідати сучасним вимогам та можливостям, які виглядають у зв'язку з розвитком цифрових технологій. Це включає впровадження програмного забезпечення для автоматизації та обробки судових процесів, використання електронних платформ для подання документів, відстеження ходу справ, дистанційних судових засідань тощо. З впровадженням цифрових технологій деякі процесуальні дії можуть бути

переглянуті та оптимізовані. Наприклад, судові засідання можуть проводитись через відеоконференції, позови та інші документи, що подаються електронно, що значно зменшує годину на виконання рутинних операцій та забезпечує більшу доступність правосуддя для громадян.

Цифровізація цивільного судочинства відкриває нові горизонти для оптимізації процесів та підвищення їхньої ефективності. Електронні засоби комунікації, ці технології дозволяють учасникам процесу (сторонам, представникам, суду) швидко та ефективно обмінюватися інформацією через електронну пошту, месенджери, портали судової системи чи спеціалізовані платформи. Це зменшує витрати часу та ресурсів. Відеоконференцзв'язок забезпечує можливість дистанційної участі в судових засіданнях, що є особливо корисним у випадках, коли сторони чи свідки перебувають у різних регіонах чи країнах. Це сприяє доступності правосуддя та економії ресурсів. Аудіовізуальні засоби використовуються для запису та документування судових засідань, забезпечуючи прозорість процесу та створюючи надійні джерела для апеляційних переглядів чи вирішення спорів. Інформаційні платформи – це інструменти для автоматизованої підготовки юридичних документів, подання позовів, доступу до правової інформації та співпраці учасників процесу. Вони дозволяють оптимізувати адміністративні завдання та розширити доступ до правової допомоги. Штучний інтелект (AI) здатний аналізувати великі обсяги даних, автоматизувати підготовку документів, прогнозувати ймовірні рішення суду та підтримувати суддів у прийнятті складних рішень. Такі системи можуть знизити навантаження на суди та мінімізувати людські помилки. Технологія блокчейн забезпечує безпеку та прозорість зберігання даних, можливість автоматизованого підтвердження транзакцій та записів без втручання центрального органу (зберігання юридично значущих документів; управління виконанням судових актів; створення платформ для вирішення спорів онлайн).

Ці технології не лише удосконалюють існуючі процеси, а й створюють нові можливості для здійснення правосуддя у цифрову епоху. Вони сприяють

підвищенню прозорості, доступності та ефективності цивільного судочинства, водночас зменшуючи витрати та ризики людського фактору.

Й. Бйоркдал і Ш. Кронблад у своєму дослідженні 2019 року підкреслили, що цифровізація відкриває нові можливості для судової діяльності, такі як економія часу та коштів, підвищення прозорості, оптимізація документообігу та розширення доступу до правосуддя. Водночас інтерв'ювання суддів та працівників судів виявило низку зовнішніх та внутрішніх проблем, зокрема приплив додаткової роботи, відсутність уніфікованих цифрових технологій та форм обробки документів, підвищені ризики безпеки, а також значні витрати часу на обробку PDF-файлів та виконання механічних завдань, як- від додаткове маркування та перевірка справ. Ці виклики впливають як на ефективність судової діяльності, так і на сприйняття потенції [32, с. 389].

Інші науковці наголошують на важливості досягнення балансу між простотою та зручністю сервісів електронного судочинства та їх функціональністю. Такі сервіси повинні бути доступними та зрозумілими для більшості учасників судового процесу, не створюючи додаткових труднощів, але водночас мають забезпечувати широкий спектр можливостей для оптимізації судочинства та покращення його ефективності [33].

Річард Саскінд, радник з інформаційних технологій Верховного судді Великобританії, ще у 2017 році наголошував на необхідності технічного переозброєння судів на базі цифрових технологій. Він зазначав, що існуюча судова система є надто дорогою та тривалою для громадян, які звертаються за вирішенням спорів. У сучасному суспільстві таке правосуддя вважається застарілим і неупередженим в умовах інтернет-епохи, адже громадяни очікують, що державні послуги з вирішення судових спорів будуть надаватися в цифровому форматі, забезпечуючи швидкість, доступність і зручність [34].

Головною метою впровадження цифрових технологій у виконавчому процесі є забезпечення доступності правосуддя для громадян та організацій, підвищення ефективності судового розгляду, а також створення зручного та прозорого середовища для реалізації процесуальних прав.

Висновки до розділу 1

Сучасні електронні технології у виконавчому процесі направлено на забезпечення переходу до безпаперової комунікації між учасниками процесу та судами, органами державної виконавчої служби та приватними виконавцями. Вони дозволяють мінімізувати фізичну присутність громадян у судах та виконавчих органах, що сприяє спрощенню процедур, економії часу та ресурсів. Цифрові інструменти створюють судові та виконавчі процеси більш ефективними та прозорими, а також сприяють покращенню доступу до правосуддя та примусового виплати.

Комплексний підхід до впровадження електронних технологій у виконавчому процесі має на меті не лише автоматизацію документів та спрощення зв'язку, а й покращення захисту порушених прав громадян та їх відновлення у виконавчому провадженні. Електронні технології охоплюють сукупність інформаційно-комунікаційних систем, платформ та мереж, спрямованих на реалізацію права на доступ до правосуддя. Завдяки їм учасники процесу можуть подавати документи, брати участь у судових засіданнях дистанційно, слідкувати за рухом справи та отримувати необхідну інформацію

Це досягається шляхом автоматизації та цифровізації ключових процесів, включаючи подачу заявки, звернення, оплату державного мита, доступ до матеріалів справ, участь у судових засіданнях через відеоконференцзв'язок, а також використання блокчейн-технологій для безпеки та прозорості документообігу.

Однак впровадження таких технологій вимагає належного нормативного регулювання. Необхідно забезпечити високий рівень кібербезпеки, впровадити ефективні механізми захисту інформації та створити відповідні правові норми на національному та міжнародному рівнях. Важливим також є підвищення цифрової компетентності виконавців та учасників процесу, що дозволяє уникнути технічних труднощів та підвищити загальну якість правосуддя.

РОЗДІЛ 2

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОЦЕСІ

2.1. Особливості правового регулювання Автоматизованої системи виконавчого провадження в виконавчому процесі

Сучасна цифрова ера характеризується широким впровадженням електронних технологій у всі сфери життя, включаючи правовий процес. У цьому контексті електронні технології допомагають автоматизувати, оптимізувати і спростити багато правових процедур, що стосується виконання судових рішень і рішень інших органів, таких як адміністративні органи або органи, що здійснюють нагляд за виконанням закону. Електронне виконання судових рішень – це процес, при якому застосовуються цифрові інструменти для моніторингу та реалізації рішень судів. Це відбувається на фоні загальної тенденції до цифровізації суспільства, де все більше сфер життя переходять у цифровий формат: від електронного судочинства до цифрових кримінальних процесів, реєстрацій нотаріальних документів і навіть використання електронних підписів у договорі. Іншими словами, практично всі стадії правового процесу вимагають автоматизації для підвищення ефективності, прозорості та доступності правосуддя.

Державна виконавча служба України є частиною системи органів примусового виконання судових рішень та рішень інших органів. Державна виконавча служба є структурним підрозділом Міністерства юстиції України, а також включає територіальні органи виконавчої служби, що діють у межах областей, районів та міст. Державні виконавці, як посадові особи, мають право на проведення виконавчих дій від імені держави, наділені відповідними повноваженнями та юридичною захищеністю для реалізації своїх функцій. До основних функцій належить примусове виконання рішень судів та інших органів, що включають: рішення судів у цивільних, адміністративних та кримінальних

справах (у частині майнових тягнень); рішення інших органів, якщо законодавством передбачено їх примусове виконання через виконавче провадження.

Забезпечення виконання рішень шляхом примусових дій, зокрема, шляхом: арешту майна боржника; вилучення майна або коштів для виконання зобов'язань перед стягувачами; реалізація майна через аукціони. Співпраця з правоохоронними органами та іншими державними установами для виконання своїх повноважень, особливо коли йдеться про примусові дії. Інформаційно-консультаційна підтримка щодо виконання рішень, включаючи надання консультацій стягувачам та боржникам з приводу процесу виконання. Роль виконавчої служби важлива в системі правової держави, оскільки вона гарантує реалізацію судових рішень і тим самим забезпечує принцип права верховенства.

В умовах цифровізації державна виконавча служба України запроваджує сучасні технологічні механізми для підвищення ефективності виконання рішень та забезпечення зручності та прозорості для громадян. В цьому розділі досліджується впровадження основних електронних технологій, які використовуються у виконавчому процесі, таких як інформаційна система АСВП, Єдиний реєстр боржників, автоматизований арешт коштів боржника.

В Конституції України в статті 129 зазначено, що судові рішення є обов'язковим до виконання у порядку, встановленому законом [35].

Європейський суд з прав людини наголошує на тому, що кінцевою метою правосуддя є захист прав і свобод громадян. Якщо судові рішення не виконуються, порушуються права осіб, які сподіваються на правову захищеність і справедливість. Це може мати далекосяжні наслідки для громадян, адже в такому разі порушуються їхні права на ефективний засіб правового захисту, гарантовані, зокрема, статтею 6 Європейської конвенції з прав людини (право на справедливий судовий розгляд).

Цифровізація суспільства змінює багато аспектів нашого життя, зокрема і в сучасному виконавчому процесі. Впровадження новітніх електронних технологій в виконавчий процес дозволяє значно спростити та вдосконалити діяльність як

державних, так і приватних виконавців при виконанні судових рішень та інших рішень органів. Це є важливим кроком у напрямку підвищення ефективності правосуддя. Якщо порівнювати сучасний стан виконання рішень із ситуацією, що була ще кілька років тому, можна констатувати, що цифровізація значно змінила стандарти виконання судових рішень. Раніше більшість процесів вимагала особистого контакту, вручення повідомлень, фізичної доставки документів до виконавця та ін. Це вимагало багато часу і ресурсів як з боку виконавця, так і з боку сторін процесу. Завдяки цифровим інструментам, часу на спілкування між виконавцем і сторонами процесу значно зменшено. Виконавці можуть швидко та ефективно приймати рішення та виконувати їх, мінімізуючи затримки, тоді як учасники процесу мають можливість активно взаємодіяти з системою без необхідності особисто відвідувати органи влади [36, с. 68-69].

На наш погляд, тенденція цифровізації цивілістичного процесу [37] повинна відзеркалюватися на розвиток виконавчого провадження.

Цифровізація виконавчого провадження та функціонування автоматизованої системи виконавчого провадження є одним із найважливіших кроків до вдосконалення механізму виконання судових рішень в умовах сучасного цифрового суспільства. [38, с. 190].

Подальший розвиток цифровізації виконавчого процесу зазначається в трансформації вітчизняної моделі примусового виконання рішень, оскільки профільне законодавство запропонувало впровадження Єдиного реєстру боржників і Єдиного реєстру приватних виконавців України, що проводилося разом із заміною на Автоматизовану систему виконавчого провадження Єдиного державного реєстру виконавчих проваджень.

Почали розробку Автоматизованої системи виконавчого провадження в вересні 2016 року і вже через три місяці була впроваджена пілотна версія. Вся інформація, яка містилася у Єдиному державному реєстрі виконавчих проваджень міститься в резервній копії, яка з певним містилася у Єдиному державному реєстрі виконавчих проваджень є доступною в Автоматизованій системі [39, с. 6].

Зазначимо, що зараз до складу Автоматизованої системи виконавчого провадження входить понад п'ять тисяч внутрішніх користувачів. З них чотири тисячі п'ятсот є саме державні виконавці, бухгалтери та діловоди.

Другого червня в 2016 році було створено інститут приватного виконавця, в зв'язку з цим до Автоматизованої системи приєдналося приблизно 500 користувачів приватного сектору. Вони користуються щоденно в своїй роботі Автоматизованою системою виконавчого провадження, оскільки відповідно до чинного національного законодавства, необхідно будь-яке виконавче провадження реєструвати в автоматизованій системі та вести його за допомогою такої. Більше того, стягувач та боржник теж мають доступ до даної системи, але активна лише функція перегляду та подальше відстеження стану виконавчого провадження.

І. В. Лимарь вважає, що використання автоматизованої системи виконавчого провадження, забезпечує реєстрацію виконавчих документів, фіксування виконавчих дій та документів виконавчого процесу слід розглядати як розширення цифровізація процесу примусового виконання [40, с. 94].

Як зазначається в постанові про відкриття виконавчого провадження державним виконавцем роз'яснюється, як стягувачеві так і боржникові, про право доступу до відкритої інформації через відповідний вебсайт в Інтернеті [41, с. 105], із наданням ідентифікатора доступу [42, с. 237].

Застосування цифрових технологій у виконавчому процесі поступово поширюється від окремих технічних модернізацій до удосконалення чинних процесуальних норм профільного законодавства, що підтверджує наявність тенденції цифровізації виконавчого провадження, яка проявляється в поширенні застосування цифрових технологій в цивільному судочинстві і виконавчому процесі. Наявні інформаційно-телекомунікаційні технології та автоматизовані системи, які повсякдень використовуються у виконавчому процесі, можна класифікувати [43, с. 118].

Розглядаючи цифрові технології, які використовуються у виконавчому процесі загалом, з точки зору користувача, можна класифікувати на:

1) внутрішню цифровізацію – це організаційно-процесуальна форма діяльності державного виконавця щодо застосування онлайн ресурсів в провадженні виконавчого процесу (автоматизованою системою виконавчого провадження чи автоматизованим арештом коштів), що відбувається в межах даного процесу;

2) зовнішня цифровізація – це впровадження цифрових технологій в інформаційну діяльність, яка відбувається навколо процесу примусового виконання судових рішень і рішень інших органів (наприклад, рішень органів адміністративної юстиції, податкових органів тощо). Це означає, що всі етапи виконання судових рішень, включаючи взаємодію між сторонами, державними органами та іншими зацікавленими особами, можуть здійснюватися за допомогою електронних засобів, що дозволяє підвищити ефективність і прозорість процесу.

Завдяки цифровим інструментам, учасники процесу можуть в режимі реального часу відслідковувати статус справи, доступ до документів і дій виконавців. До процесу можуть бути залучені нові учасники, які мають доступ до інформаційних систем, що підтримують виконання рішень, наприклад, банки або інші фінансові установи. Зовнішня цифровізація передбачає, що електронні документи мають таку ж юридичну силу, як і паперові. Це спрощує процедури, зменшує необхідність у фізичному обміні документами та зберіганні паперових архівів.

Правове регулювання роботи автоматизованої системи виконавчого провадження (АСВП) базується на таких основних нормативно-правових актах:

Закон України «Про виконавче провадження» – основний законодавчий акт, який визначає правові засади, порядок і принципи виконавчого провадження. Цей закон регламентує обов'язки та права на сторінку виконавчого провадження, в тому числі визначає засади функціонування АСВП, що дозволяють забезпечити автоматизацію процесів і доступ до необхідної інформації в електронному форматі. [44].

Наказ Міністерства юстиції України від 05.08.2016 р. «Про затвердження Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження» – визначення

конкретних правил та порядку функціонування АСВП, порядку внесення, зберігання та захисту даних у системі, а також права доступу до інформації та механізми обміну інформацією між учасниками провадження та державними органами. [45].

Ці нормативні акти забезпечують основу для автоматизації процесів виконавчого провадження, створюють умови для прозорості й оперативності, а також включають відповідальність за точність і захист даних в АСВП.

Перевагами Автоматизованої системи виконавчого провадження є те, що стягувач застосовуючи цифрові технології отримав доступ до виконавчого провадження та отримувати інформацію про хід виконавчого процесу без відвідування виконавця, що особливо актуально коли стягувач знаходиться іншій області України.

Складовими АСВП є два режими: загальна частина та система виконавчого провадження (рис. 2.1).

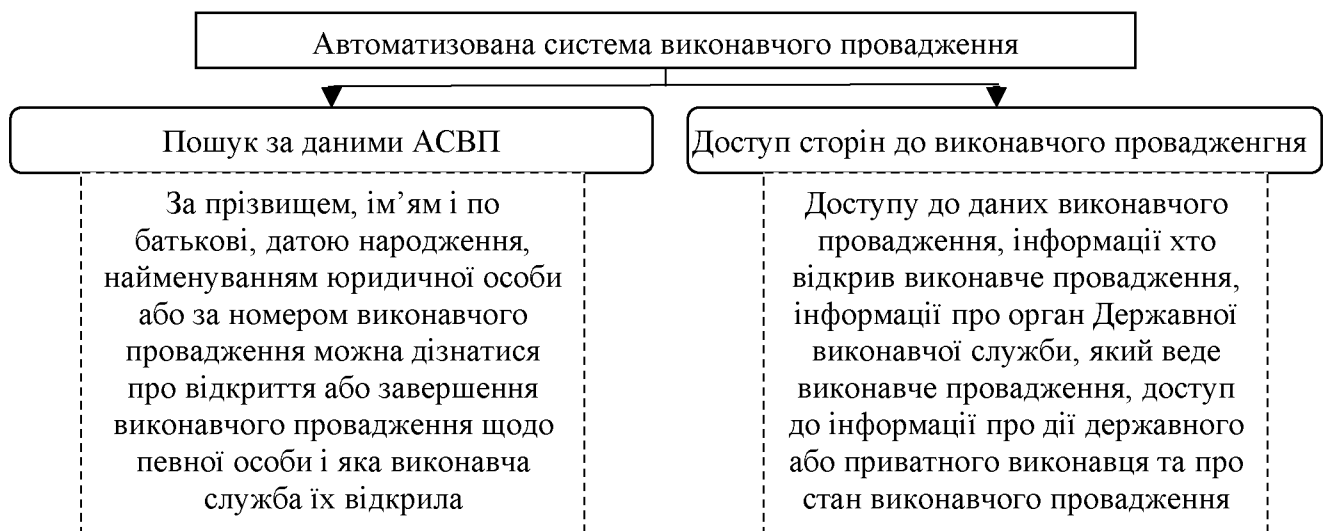

Рис. 2.1. Структура Автоматизованої системи виконавчого провадження

Доступ до загальної частини не потребує дотримання жодних умов. Для того, щоб отримати вся інформацію про виконавче провадження в розділі доступу необхідно ввести номер виконавчого провадження й ідентифікатор доступу до нього, який має дванадцятизначний код, із використанням цифр та літер.

Матеріали виконавчого провадження повинні бути відскановані відповідальною особою відділу державної виконавчої служби та завантажені у систему АСВП для ознайомлення сторонами виконавчого процесу [46].

Автоматизована система виконавчого провадження має такий функціонал: реєструє вхідну та вихідну кореспонденцію, розподіляє виконавчі документи між державними виконавцями, здійснює реєстрацію виконавчих дій, виготовлення документів виконавчого провадження та централізоване їх зберігання, здійснює контроль за дотриманням строків вчинення виконавчих дій. Автоматизованою системою забезпечується зберігання документів виконавчого провадження та передачу їх до електронного архіву, формування Єдиного реєстру боржників, онлайн-сплату заборгованості за виконавчим провадженням.

Вся вхідна кореспонденція реєструється у системі в день її надходження, а реєстрація електронних документів здійснюється автоматично. Для кожного виконавчого провадження система створює єдиний унікальний номер, за даними номерами формуються відповідні журнали: реєстрації загальної вхідної кореспонденції, реєстрації документів про відкриття виконавчого провадження, обліку виконавчих проваджень. Надходження на рахунки державної виконавчої служби та приватних виконавців обов'язково вносяться до АСВП.

Отже, впровадження цифровізації в виконавчий процес спрощує подання заяв, клопотань, скарг, документів до виконання і надає можливість відстежувати безпосередньо хід виконавчого провадження.

В жовтні 2020 року в застосунку «Дія» з'явилася додаткова послуга «виконавче провадження», що свідчить про можливість безконтактного та безбар'єрного сучасного виконавчого процесу. За допомогою цієї послуги громадяни можуть отримувати доступ до інформації про виконавче провадження, боржники можуть сплачувати заборгованість онлайн. Даний онлайн ресурс є альтернативою для перегляду документів виконавчого провадження можливістю завантажити їх на свій ресурс, а також для надання правової допомоги [48, с. 722].

Використовуючи новітні технології збільшилась кількість добровільної оплати боргу за виконавчим провадженням за допомогою сервісу державних

послуг «Дія».

Державний виконавець здійснює примусове виконання судового рішення на підставі виконавчого документа, який стягувач отримує в суді за заявою про виконавчого документа. Стягувач особисто може отримати виконавчий документ, або на підставі довіреності це може зробити інша особа чи представник. Якщо стягував не може особисто з'явитися до державної виконавчої служби, відкриття виконавчого провадження ускладнюється. З'являються незручності пов'язані із поштовим листуванням, по-перше, відправити оригінал виконавчого документа потрібно листом з описом вкладення і це додаткові витрати, по-друге, листи йдуть довго і є ймовірність, що лист може загубитися.

Для вирішення таких практичних проблем можна запропонувати впровадження новітніх інформаційних технологій в автоматизовану систему виконавчого провадження, таким чином можна стягувачу скоротити час та зекономити його кошти щодо пред'явлення виконавчого листа до виконання. Вирішує дану проблему надання електронної форми виконавчого документа, яка створюється шляхом заповнення необхідних полів в програмному забезпеченні. Електронний виконавчий документ має всі реквізити, зокрема реквізити банківського рахунку стягувача, що має і паперовий примірник.

Дослідження впливу цифрових технологій на виконавчий процес свідчать про те, що ці технології активізують стягувача для реалізації права на виконання, а також онлайн-ресурси дозволяють надати оперативний захист порушених прав боржника, як учасника виконавчого процесу.

Отже, впровадження цифрових технологій в виконавчому процесі корисно всім сторонам учасникам цього процесу: виконавцю (державному, приватному), стягувану та боржнику.

Впроваджена Міністерством юстиції концепція «електронного виконавчого провадження» (e-ВП), пропонує новий підхід до створення, зберігання документів виконавчого провадження. Цифровізація послуг виконавців прискорить та спростить всі виконавчі процеси та надасть можливість уникнути формалізації процедур. Дана концепція передбачає здійснення виконавчого провадження лише

в електронному форматі, створення е-документів в автоматизованій системі виконавчого провадження та скріплені е-підписом, що являє собою оригінал документа виконавчого провадження [48, с. 63].

Основною складовою електронного виконавчого провадження виступає інтеграція окремих елементів Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи та Автоматизованої системи виконавчого провадження (рис. 2.2).

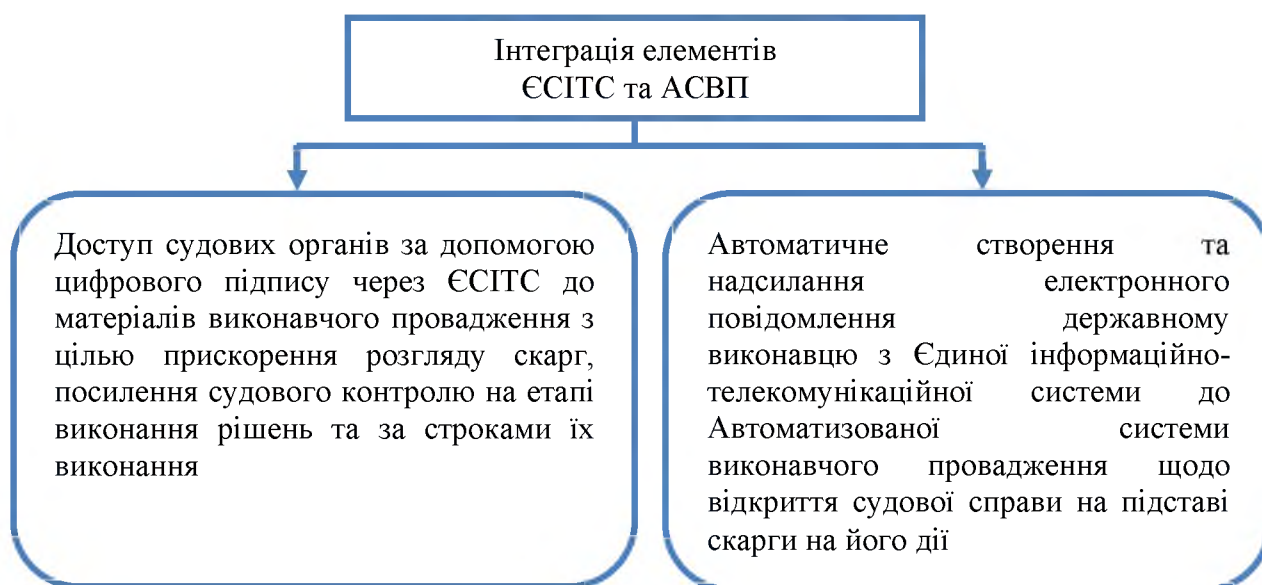

Рис. 2.2. Основна складова електронного виконавчого провадження

Для пошуку майна боржника державні виконавці витрачають багато часу, в з'язку з обробкою даних із понад трьох десятків електронних реєстрів. Але це не єдина перешкода, проблема в тому, що між електронними реєстрами і базами даних відсутня інтеграція, і це викликає ризик можливості відчуження боржником свого майна під час пошуку виконавцями цього майна. Тому необхідно Автоматизовану систему виконавчого провадження інтегрувати з державними електронними базами даних і реєстрами, це прискорить виконання пошуку державним виконавцем майна, яке належить боржнику.

Можна доповнити частину другу статті 8 «Автоматизована система виконавчого провадження» Закону України «Про виконавче провадження»: «абзацем 10 електронна взаємодія органів державної виконавчої служби, приватних виконавців з державними органами, банками, іншими фінансовими установами, небанківськими надавачами платіжних послуг, емітентами

електронних грошей; абзацем 11 отримання виконавцями інформації про боржників, їхнє майно, доходи та кошти, у тому числі конфіденційної з державних електронних баз даних і реєстрів, інших автоматизованих інформаційних систем».

В Єдиному реєстрі боржників в розділі «Майно» не виділяються окремі категорії, адже для виконавчого провадження в залежності від державних реєстрів і електронних баз даних про боржника та черговість стягнення склався певний перелік його майна, наприклад, це нерухоме майно та земельні ділянки боржника, рахунки, транспортні засоби, нематеріальні активи тощо.

Отже, пропонуємо доповнити майновий профіль боржника наступними відомостями: місце роботи та його адресу проживання, соціальний статус, наявність посвідчення водія, страховий полюс, дозвільні документи, наявність закордонного паспорту та відомості про перетин кордону, інформація що містить дані про кредитну історію та інформацію із спдкового реєстру.

Сучасний світ пронизан цифровими технологіями чи можна пристосувати ці технології до своєчасного та ефективного вирішення цивільно-правових спорів у суспільстві. Характеризуючи діяльність державних виконавців в умовах воєнного стану в Україні, зосередимо увагу на значущості цифрових технологій у виконавчому процесі, без яких жодне примусове виконання рішення стало неможливим. З квітня 2022 року до АСВП отримали доступ лише державні виконавці, яких в країні налічується приблизно 4000 робітників [49, с. 191].

Зараз під час воєнного стану, з'явилися нові можливості для подальшого розвитку вітчизняного виконавчого процесу, стали актуальними такі процедури, як надання приватним виконавцям певних повноважень щодо фіксації збитків, завданих державою-агресором та звернення на стягнення підсанкційного майна.

Концепція е-виконавчого провадження відповідає бажання Міністерства юстиції України провести оптимізацію роботи органів державної виконавчої служби шляхом їх об'єднання, що надасть можливість керівнику відділу здійснювати дистанційно контроль за діяльністю виконавців та приймати процесуальні рішення у виконавчому провадженні.

2.2. Трансформація і сучасні формати даних у сфері цифровізації та автоматизації процесів в ході здійснення виконавчого провадження

У світлі цифрових технологій виконавчого процесу заслуговує на увагу Єдиний реєстр боржників. Єдиний реєстр боржників – це електронний реєстр, що забезпечує ефективний облік боржників і прозорість процесів виконавчого провадження. Основною функцією є фіксація та систематизація інформації про осіб, які мають невиконані зобов'язання за судовими рішеннями. Завдяки автоматизованій системі реєстр дозволяє швидко перевірити інформацію про боржників, зокрема їх правовий статус, тип зобов'язання та статус виконавчого провадження. Це важливий інструмент для державних і приватних організацій, після реєстрації надається інформація в режимі реального часу, що знижує ризики шахрайства та фінансових втрат під час викладання договорів чи кредитування.

Крім того, реєстратор виконує роль свогорідного інструменту примусу для боржника, ця особа може мати певні обмеження у користуванні своїми правами (наприклад, виїзд за кордон або використання банківських послуг). Таким чином, він не тільки полегшує роботу державних органів і підприємств, але й стимулює осіб успішно виконувати свої фінансові зобов'язання.

Даний реєстр боржників був створений в 2016 році відповідно до Закону України «Про виконавче провадження» та до наказу Мініюста «Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження» [50].

За даними платформи Опендатабот [51], аналіз показників свідчить про зростання кількості боржників у Єдиному реєстрі боржників (рис. 2.3).

Від початку повномасштабного вторгнення на 1,4 мільйона зросла заборгованість. Так, лише за 2021 рік кількість записів до Реєстру додалось 1,5 млн. За минулий рік кількість нових боржників зросла на 80% (1,2 млн).

Рис. 2.3. Динаміка кількості боржників у Єдиному реєстрі боржників

Найбільше зростання спостерігається за кількістю боргів по штрафам за адміністративні правопорушення на 38%, а також за несплату комунальних послуг 30%. На початок 2024 року кількість боргів за комунальні послуги зросла у півтора рази порівняно із 2021 роком. За категорією виконавчих документів стягнення на користь держави заборгованість практично не змінилась: 1,95 мільйона боргів. У перший рік повномасштабного вторгнення країни-агресора кількість зменшилась на 300 тисяч, але вже за 2023 досягнула минулого рівня.

Приблизно на чверть зросла заборгованість за штрафи через порушення правил дорожнього руху. Варто зауважити, що переважна більшість приблизно 67% цих боргів додалося до реєстру в 2022 році. А значення категорії «Стягнення коштів» кількість боргів зменшилось на 27,5% порівняно із 2021 роком, коли цей показник зріс майже у півтори рази.

За два останні роки збільшилась кількість боржників по аліментах на 4,5%. Порівняно із 2021 роком їх кількість зросла на 4,7%.

Зауважемо, що від 24 лютого 2022 року у Єдиному реєстрі боржників з'явилася нова категорія «Документ, що не підпадає під згадані категорії», до якої можуть входити борги з інших розділів.

В цілому зараз зафіксовано в Єдиному реєстрі боржників 8,91 мільйона боргів (таб. 2.1).

Таблиця 2.1

Статистика за категоріями виконавчих документів у Єдиному реєстрі боржників станом на лютий 2024 р.

Виконавчі документи	Кількість боржників	%
Стягнення коштів на користь держави	1 951 383	21.9%
Порушення ПДР	1 758 330	19.7%
Адміністративні правопорушення	1 605 125	18.0%
Стягнення коштів	1 504 224	16.9%
Заборгованість за комунальні послуги	667 849	7.5%
Документ, що не підпадає під згадані категорії	606 956	6.8%
Стягнення судового збору	420 025	4.7%
Борги по аліментах	203 678	2.3%
Інші	199 579	2.2%

Найбільшу частку від загальної кількості боргів у 2024 році становлять виконавчі документи про стягнення коштів на користь держави, на другому місці – стягнення за порушення правил дорожнього руху, на третьому місці – стягнення коштів за адміністративні правопорушення (рис. 2.4).

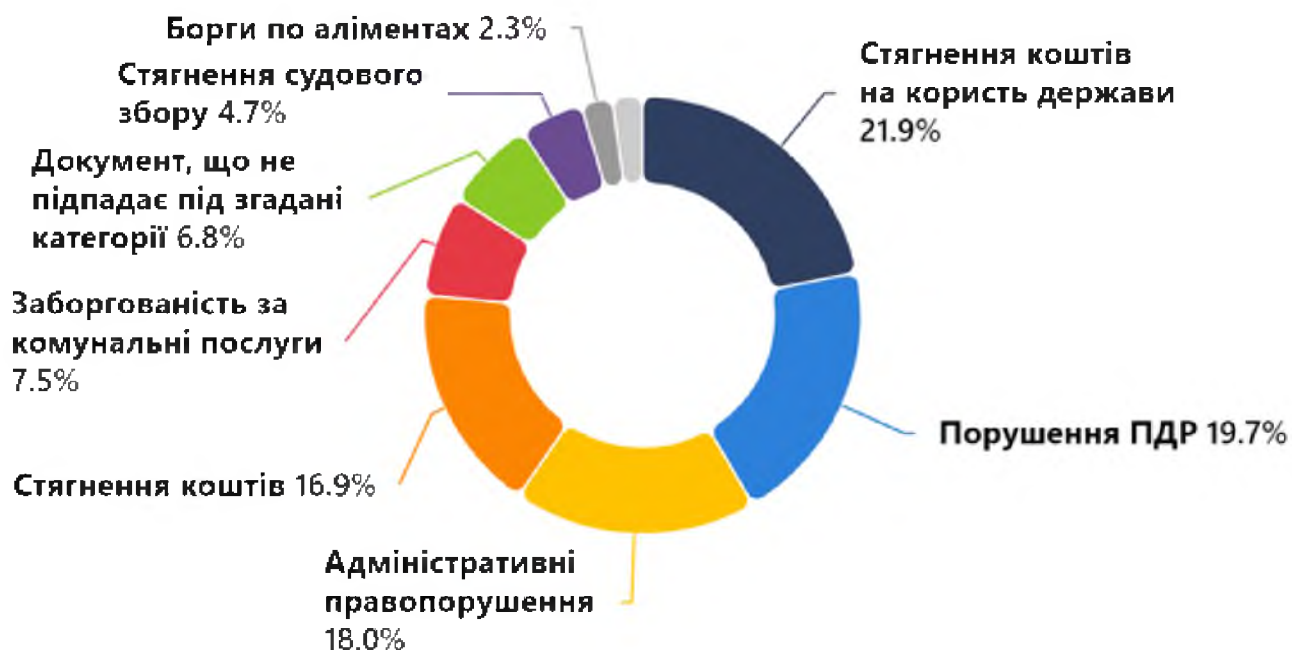

Рис. 2.4. Розподіл кількості боргів українців в Єдиному реєстрі боржників станом на лютий 2024 р.

Наразі спостерігається активне впровадження цифрових технологій у сучасному світі та їх впливі на різні аспекти суспільного життя, включаючи виконавчий процес. Науково-технічний прогрес створює нову інформаційну інфраструктуру, яка трансформує суспільні відносини і зумовлює потребу адаптації правових інструментів.

Особливо важливо, що увага приділяється виконавчому процесу, після того як цей етап є завершальним і вирішальним для реалізації судових рішень. Наразі, коли швидкість і точність обробки інформації є критичними, впровадження цифрових технологій у цю сферу дозволяє не тільки оптимізувати процес виконання судових рішень, але й підвищити довіру громадян до правової системи. Інноваційні технології, такі як автоматизовані реєстри, електронні сервіси для стягнення заборгованості, онлайн-платформи для моніторингу виконавчих проваджень, сприяють прозорості, доступності та ефективності судового виконання.

Проблема ефективності виконання рішень суду дійсно залишається актуальною, а цифровізація пропонує інструменти, які можуть забезпечити її рішення. Важливо, щоб впровадження цих інструментів супроводжувалося розвитком нормативно-правової бази, що регулює використання нових технологій у правовій сфері [42, с. 237].

Інформацію про боржника можна знайти не лише в Єдиному реєстрі боржників, а й на інших альтернативних платформах, за допомогою яких можна самостійно перевірити існування заборгованості конкретної особи за виконавчими документами. Це такі портали, як Онлайн-будинок юстиції, електронний сервіс державних послуг Дія, де за допомогою інструменту You Control People можна простежити безкоштовно інформацію про відкриті виконавчі провадження, що на відміну від інших ресурсів [52, с. 289].

Як зазначається в ч. 1 ст. 9 Закону «Про виконавче провадження», Єдиний реєстр боржників є систематизованою базою даних про боржників, яка ведеться в режимі реального часу з метою оприлюднення інформації щодо невиконаних майнових зобов'язань боржників.

Відомості до Єдиного реєстру боржників вносять разом із постановою про відкриття виконавчого провадження державні та приватні виконавці, які межах своєї компетенції мають зобов'язання перед фізичними особами або юридичними особами за судовими рішеннями та рішеннями інших органів.

Для пошуку інформації щодо конкретного виконавчого провадження в Єдиному реєстрі боржників потрібно мати хоча б один із наступних ідентифікаторів (стягувача або боржника): ПІБ (для фізичних осіб) або ім'я (для юридичних осіб) боржника, ідентифікаційний код юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податків (РНОКПП) для фізичних осіб, номер виконавчого провадження .

Ці дані наводяться у відповідні поля пошукової системи реєстру, після чого користувач отримує інформацію про статус боржника, тип боргу, номер і дату відкриття виконавчого провадження, а також дані виконавця, які завантажуються справою.

Важливо зазначити, що доступ до реєстру є відкритим і не потребує спеціальної авторизації, але інформація надається в межах, встановлених законодавством, для забезпечення балансу між прозорістю та захистом персональних даних.

В 6 частині статті 9 ЗУ «Про виконавче провадження» наведено перелік відомостей, які вносяться до Єдиного реєстру боржників. До реєстрації вносяться дані про осіб, які мають невиконані рішення судів або інших органів, які підлягають примусовому виконанню. Це може бути як фізичні, так і юридичні особи. Відомості включають: повне ім'я або назва боржника; дату народження для фізичних осіб чи ідентифікаційний код для юридичних осіб; категорію боргу (аліменти, заборгованість за кредитами, податкові зобов'язання); номер виконавчого провадження; орган, який видав виконавчий документ; дату відкриття провадження та інформацію про виконавця.

Важливо, що дані в реєстрі залишаються до моменту повного виконання боржником своїх зобов'язань або закриття виконавчого провадження на законних підставах. Це стимулює боржників до швидкого виконання рішень.

Однак, у виконавчій практиці не завжди дотримуються зазначених положень органи примусового виконання.

Так, є справа № 420/15082/20 від 19 травня 2022 року, яка є прикладом неправомірної або формальної бездіяльності органу виконавчої служби щодо виключення відомостей про боржника з ЄРБ. Аналізуючи її, можна виділити кілька ключових аспектів, які розкривають проблематику застосування положення Закону України «Про виконавче провадження» та процедури внесення й виключення осіб з Єдиного реєстру боржників (ЄРБ).

Суть проблеми полягає в тому, що позивач, хоча і був боржником у виконавчому провадженні, не мав статусу боржника на момент звернення до суду. Виконавчий документ було повернуто стягувачу відповідно до пункту 2 частини першої статті 37 Закону («відсутність у боржника майна, на яке може бути звернено стягнення»). Це означає, що основа для подальшого перебування в ЄРБ не залишилася, остаточне провадження фактично було завершено.

Однак орган виконавчої служби, зокрема Південне міжрегіональне управління Міністерства юстиції, посилаючись на видачу правових підстав, відмовив у виключенні боржника з реєстру. Це рішення ухвалило норму закону, наступну за частиною сьомою статті 9 Закону України «Про виконавче провадження», дані про боржника мають бути виключені з реєстру після завершення виконавчого провадження, якщо підстави для подальшого виконання відсутні.

Верховний Суд, розглядаючи справу, вказав на порушення органом виконавчої служби процесуальних норм. Суд визнав, що бездіяльність органу виконавчої служби заподіяло шкоду особі, яка не мала статусу боржника, була позбавлена права бути виключеною з ЄРБ. Це призвело до порушення прав позивача, зокрема права на вільний обіг майна чи доступу до певних послуг.

Скасування рішення та направлення справи на новий розгляд до суду першої інстанції про необхідність повторного розгляду всіх матеріалів на підставі того, що дії органу виконавчої служби не відповідали вимогам закону [53].

Ця справа висвітлює важливу проблему – формальний підхід органів виконавчої служби до питань внесення та виключення осіб з ЄРБ. такі дії негативно впливають на довіру громадян до системи примусового виконання рішень і можуть стати підґрунтям для додаткового судового навантаження.

Для уникнення подібних ситуацій потрібні чіткі дотримання законодавчих норм, удосконалення процедури автоматичного виключення з реєстру після завершення виконавчого провадження та підвищення рівня підготовки працівників виконавчих органів. Крім того, судова практика у таких справах полегшує формування більш однозначного підходу до застосування положення закону.

С. Белікова та В. Попова зауважують на тому, що наявність такого реєстру дає можливість виконавцям співпрацювати з нотаріусами та органами, що здійснюють реєстрацію майна, а також із державними реєстраторами щоб виявляти майно боржника у випадку, коли той має намір його приховати або намір відчуження [54, с. 106].

Єдиний реєстр боржників виконавчого провадження є однією із дієвих та сучасних цифрових технологій у виконавчому процесі, завдяки цьому є можливість зробити більш ефективним процес примусового виконання судового рішення. Однак це не лише інструмент підвищення ефективності виконавчого процесу, а й основа для організації системи успішної автоматизації управлінських процесів.

Практика дозволяє дійти до висновку, що впровадження Єдиного реєстру боржників не дає можливості підвищити ефективність примусового виконання судових рішень лише шляхом автоматизації даного реєстру.

Інтенсивний розвиток цифрових технологій в Україні сприяв трансформації виконавчого процесу, зокрема шляхом автоматизації механізмів арешту коштів боржника. Запровадження автоматизованого арешту коштів стало кроком у підвищенні ефективності виконання судових рішень, спрощених процедур і зменшення можливостей для маніпуляцій.

Автоматизований арешт коштів боржника є одним із форм примусового виконання судових рішень. Його сутність полягає у використанні інформаційно-технологічних засобів для обмеження накладення операцій з банківськими рахунками боржників без прямого втручання виконавців. Така система функціонує за допомогою інтеграції баз даних виконавчих органів із системами фінансових установ, що дозволяє швидко ідентифікувати рахунки боржника та програмувати арешт.

Правовою основою автоматизованого арешту коштів в Україні є Закон України «Про виконавче провадження» та підзаконні акти, які регулюють порядок взаємодії між виконавчими органами та фінансовими установами. Відповідно до законодавства, арешт накладається з надання забезпечення виконання рішення суду або іншого органу. Одним із головних нормативно-правових актів, які регулюють цю сферу, є Наказ Міністерства юстиції України від 16 квітня 2019 року № 1203/5 «Про затвердження Порядку автоматизованого арешту коштів/електронних грошей боржників». Його редакція від 6 квітня 2023 року деталізує механізм автоматизованого арешту коштів/електронних грошей, зокрема положення про отримання виконавцями інформації про рахунки та електронні гаманці боржників, а також винесення постанови про арешт та їх електронну реалізацію [55].

Послідовність автоматизованого арешту коштів, яка виникає в інформаційній взаємодії державних виконавців та банківських структур зображена на рисунку 2.5.

Автоматизований арешт коштів/електронних грошей є одним із найсучасніших інструментів виконавчого провадження, що базується на взаємодії Виконавців із фінансовими установами та провайдерами платіжних послуг. Його мета – оперативно забезпечувати виконання судових рішень шляхом блокування коштів боржника для їх подальшого списання на додаток стягувача.

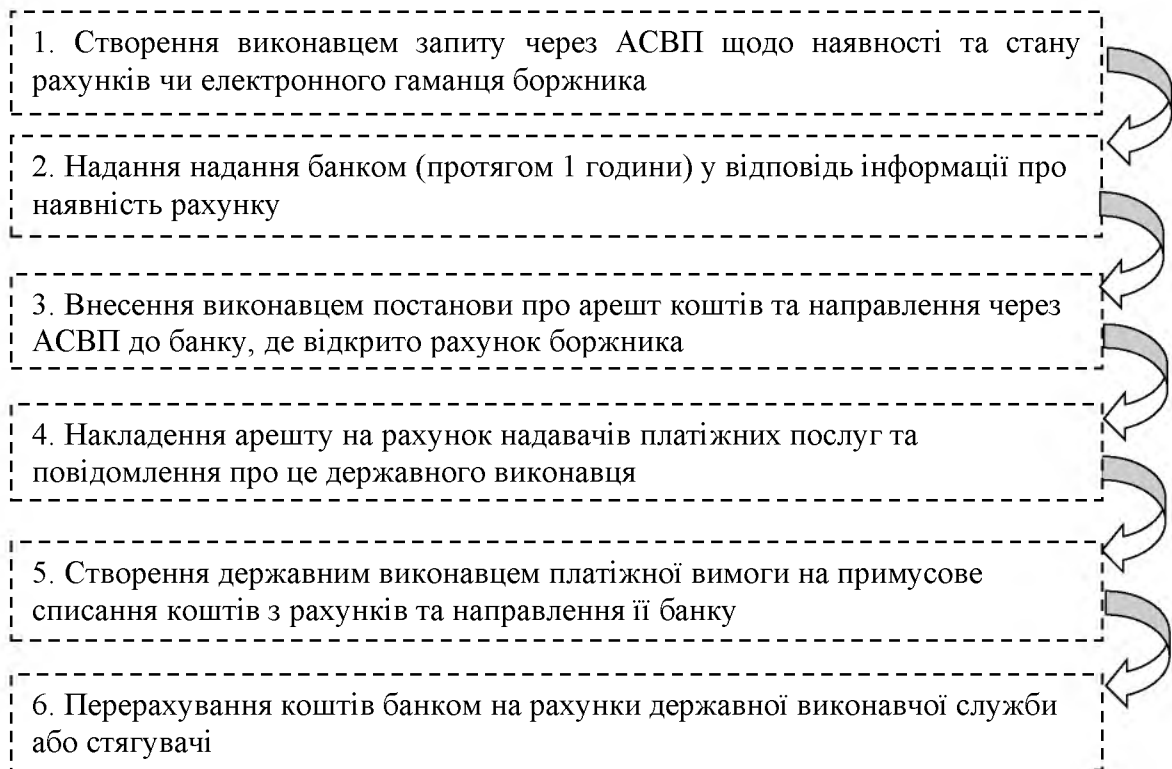

Рис. 2.5. Схема автоматизованого арешту коштів

Порядок автоматизованого арешту визначається такими основними механізмами його реалізації.

1. Утримання інформації про рахунки та електронні гаманці боржників від надавачів платіжних послуг або емітентів електронних грошей через автоматизовані системи.

2. Винесення виконавцем постанови про арешт або зняття арешту з коштів/електронних грошей у формі електронного документа.

3. Електронну постанову про передачу надавачам платіжних послуг, які зобов'язані виконувати вимоги виконавчого документа, наклавши арешт або розблокувавши вартість.

Ця процедура значно скорочує час на виконання рішень і мінімізує ризики, пов'язані з можливими зловживаннями з боку боржників.

У редакції від 2023 року Порядок детально регулює взаємодію виконавців і фінансових установ. Основний акцент зроблено на забезпеченні прозорості та

технічної інтеграції системи. Це сприяє оперативності процесу й усуненню можливих правових конфліктів.

Порядок також враховує важливість балансу між правами боржника та стягувача. Наприклад, арешт не може поширюватися на вартість, яка за законом не підлягає примусовому виконанню (наприклад, соціальні виплати, що є джерелом застосування боржника).

У разі помилкового арешту коштів боржник має право звернутися до виконавця із заявою про зняття арешту. Якщо виконавець відмовляється у задоволенні заяви, боржник може оскаржити такі дії в судовому порядку.

Практичний досвід впровадження автоматизованого арешту в Україні демонструє як позитивні результати, так і окремі проблеми. Наприклад, у випадку, якщо боржник має кілька рахунків у різних банках, система дозволяє швидко виявляти всі його активи. Проте відбуваються випадки, коли через затримки в оновленні даних боржник може бути неправомірно включений до виконавчих процедур, які потребують негайного коригування.

Одним із найбільш резонансних випадків було використання автоматизованого арешту у виконавчому провадженні, пов'язаному з неплатою аліментів. Система дозволила оперативно накласти арешт на рахунки боржника, що суттєво прискорило процес виконання рішення на використання стягувача.

Автоматизований арешт коштів має беззаперечні переваги, такі як швидкість, ефективність та зниження ризиків корупції. Проте система також стикається з викликами, серед яких технічні обмеження, ризики кібербезпеки та необхідність адаптації нормативної бази до нових реалій.

Одним із ключових завдань є забезпечення належного захисту персональних даних. Важливо, щоб обмін інформацією між учасниками процесу проходив у безпечному середовищі, що унеможливорює витоки чи несанкціонований доступ до даних.

Новітні цифрові технології змінюють ключову роль в модернізації виконавчого процесу, сприяючи підвищенню його ефективності, оперативності та адаптації до сучасних викликів.

Висновки до розділу 2

Процес побудови єдиної системи обміну інформацією є необхідним для розвитку правової системи в цифровому суспільстві, де високі технології допомагають забезпечити справедливість, підвищити ефективність правосуддя і зменшити навантаження на суди та інші органи, залучені до правозастосування.

Цифровізація виконавчого процесу – це важливий крок до модернізації правової системи, який дозволяє значно підвищити ефективність, прозорість і доступність правосуддя. Вона не тільки полегшує роботу виконавців, але й забезпечує громадянам більшу захищеність їхніх прав через швидке та належне виконання судових рішень. Цей процес ще триває, але вже сьогодні можна спостерігати значні переваги від його впровадження. Водночас їх застосування повинно обґрунтовуватися на дотримання основоположних прав людини та етичних принципів.

Отже, Автоматизована система виконавчого провадження (АСВП) є ключовим інструментом для оптимізації виконавчого процесу в умовах сучасного технологічного середовища. Її функціонування є значно спрощеною процедурою, забезпечуючи ефективність та прозорість усіх етапів виконавчого провадження. Від оперативного повідомлення учасників процесу до реалізації майна боржника, АСВП створює умови для онлайн-управління виконавчими документами, що особливо важливо в умовах зростання цифровізації суспільства.

Ключовим аспектом ефективності системи є доступ виконавців до державних та інших реєстрів, що дає змогу швидко отримати інформацію про активів боржників, включно з рахунками, майном та іншими цінностями. У сучасних умовах коли активи, зокрема у складі криптовалют чи інших цифрових активів, можуть швидко переміщуватися між юрисдикціями, оперативність і точність дії виконавця набувають критичного значення. Таким чином, АСВП не тільки забезпечує швидке виконання судових рішень, але й створює платформу для інтеграції сучасних цифрових технологій у виконавчий процес, створюючи його ефективним, прозорим та адаптованим до викликів сучасності.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОЦЕСІ

3.1 Зарубіжний досвід правового регулювання цифрових технологій у виконавчому процесі

Досвід інших країн у впровадженні автоматизованих систем арешту коштів може служити прикладом для вдосконалення українського законодавства та практики. Наприклад, у країнах Європейського Союзу подібні системи функціонують уже кілька десятиліть і демонструють високу ефективність.

У деяких європейських країнах виконавче провадження регулюється чіткими правилами, які забезпечують баланс між правами боржника та стягувача. В Німеччині діє централізована система обміну інформацією між виконавчими органами та банками, яка дозволяє накладити арешт на рахунки боржників у короткі строки. Особливість німецького підходу сталася у високому рівні захисту прав боржників: витрати, необхідні для базових життєвих потреб, не підлягають арешту. Крім того, система автоматично знімає арешт у разі погашення боргу.

Електронний суд у Німеччині є прикладом успішної інтеграції цифрових технологій у континентальну правову систему. Процеси подачі, їх обробки, а також ухвалення рішень значною мірою переведені в електронний формат документів, що забезпечує більшу ефективність та доступність правосуддя. Важливі етапи цифровізації включають відкриття електронного юридичного зв'язку в Гессені у 2007 році, поступове впровадження електронного керування файлами в Саксонії з 2020 року, а також використання активної відеоконференції в Баварії для цивільних справ. Крім того, оцифровка судів у Баден-Вюртемберзі дозволила майже 1200 суддям проводити цифрове слухання, що забезпечує ефективність нових технологій навіть у масштабах цілих регіонів. Цей досвід показує, як цифрові інструменти сприяють модернізації судової системи. Перехід в електронний формат дозволяє зменшити адміністративне завантаження,

скоротити час розгляду справи та забезпечити прозорість судових процесів. Особливу увагу привертає план Німеччини щодо повного переходу судів і прокуратури на електронне ведення справ до 2026 року. Успіх таких ініціатив залежить від чіткої законодавчої бази, державної підтримки та технічної інфраструктури, які можуть служити взірцем для інших країн [56, с. 63]

В Італії створено систему «TOL», яка забезпечує електронну передачу даних, доступ до процесуальних документів і можливість оплати судового збору у цивільних справах. У 2001 році Міністерство юстиції запустило амбітний проект електронного правосуддя після успіху PolisWeb, системи доступу до судового управління, і запустило пілотні проекти в Болоні та Ріміні для створення «безпаперового офісу». Однак перші спроби не дали очікуваних результатів, і суди, залучені на початковому етапі, відмовилися від участі. У 2006 році проект було відновлено завдяки ініціативі Міланського суду та місцевої асоціації адвокатів, що сприяло подальшому розвитку електронного правосуддя [57, с. 358-359].

У системі TOL адвокати мають доступ до інформаційної панелі, через яку подають справи. Вони створюють необхідні документи, додають цифрові копії паперових документів (наприклад, відскановані матеріали), а також додають підтвердження сплати гонорару у вигляді відсканованого банківського переказу. Для засвідчення документів використовується цифровий підпис, який накладається за допомогою смарт-картки. Після цього пакет документів передається через точку доступу до секретаря суду, який перевіряє коректність матеріалів і відправляє їх судді. Судді використовують власні інформаційні панелі для роботи із справами. Ця система дозволяє їм вивчати матеріали, писати судові рішення, накладати цифровий підпис та передавати документи до протоколу. Судові працівники, у свою чергу, також використовують цифрові підписи для остаточного затвердження документів. Такий підхід значно підвищує швидкість обробки справ, зменшує паперовий обіг та покращує прозорість судових процесів [58, с. 275].

Як зазначає О.В. Бринцев, що у світі існують ефективно апробовані системи електронного правосуддя, які охоплюють усі ключові рівні інформатизації судочинства. У Сінгапурі з 2000 року працює Система електронної подачі документів, яка має назву Electronic Filing System та Інтегрована електронна система цивільних позовів – Integrated Electronic Litigation System. Вони забезпечують автоматизацію ключових етапів судового процесу, від подання документів до розгляду справ. Також у цій країні впроваджені такі сервіси, як Служба електронного вилучення документів, Електронна інформаційна служба та портал системи LawNet. У Республіці Казахстан діє електронний сервіс «Судовий кабінет», який сприяє автоматизації судочинства, забезпечуючи зручний доступ до судових матеріалів і процесів. Такі системи не лише підвищують оперативність роботи судів, але й роблять правосуддя доступнішим для громадян інтегрованим цифровим рішенням. Досвід цих країн слугує важливим прикладом для інших держав, які прагнуть модернізувати свої судові системи [59, с. 10-11].

Сінгапур є одним із лідерів у впровадженні електронної системи судочинства, де процесуальний документообіг повністю переведений в електронний формат, що унеможливило використання паперових документів. Ця інтегрована система охоплює всі етапи судового процесу, починаючи від подання позовів, їх розгляду, винесення рішень і до остаточного виконання. Завдяки цьому забезпечується максимальна ефективність, прозорість і оперативність судових процесів. Ключовими елементами цієї системи є Система електронної подачі документів та Інтегрована електронна система цивільних позовів, ці платформи надають адвокатам, суддям та іншим учасникам процесу можливість вносити, переглядати і підписувати документи онлайн, використовуючи цифровий підпис. Крім того, вони підтримують автоматичне сповіщення сторін, доступ до юридичних документів у режимі реального часу, а також зберігання архівів у цифровому вигляді. Такий підхід дозволяє уникнути ризиків втрати документів, знижує адміністративні витрати та значно пришвидшує розгляд справ. Сінгапурський досвід є прикладом максимальної цифровізації судової системи,

що може бути корисним для України, яка прагне модернізувати свої юридичні процеси [60, с. 266].

У США застосовуються подібні технології, але з більшим акцентом на процедури локалізації. Кожен штат має свої правила виконавчого провадження, проте більшість із них інтегровані з федеральними базами даних. Це дозволяє швидко ідентифікувати активів боржників і нарахувати арешт коштів.

США є однією з перших країн, які впровадили систему електронного судочинства. Одним із ключових інструментів є система PACER (Public Access to Court Electronic Records), яка забезпечує зручний доступ до судових документів. Ця система охоплює окружні суди, апеляційні суди та суди у справах про банкрутство. Користувачі PACER можуть переглядати інформацію про справи в електронному вигляді, що підвищує прозорість та ефективність судових процесів.

Особливістю PACER є децентралізований підхід до зберігання даних: кожен суд має власну базу даних, яка містить усі відповідні документи [61, с. 123]. Така структура дозволяє зберігати великий обсяг інформації без перевантаження централізованої системи. PACER є прикладом ефективного використання інформаційних технологій у судовій системі, який може бути адаптований іншими країнами для покращення доступу до правосуддя.

Доповненням до PACER є система CM/ECF (Case Management/Electronic Case Files), яка дозволяє електронно подавати та управляти документами справ у федеральних судах. Завдяки CM/ECF заяви, клопотання та інші процесуальні документи можна подавати через Інтернет, що значно спрощує процес для учасників справи. Обидві системи демонструють високий рівень автоматизації та інтеграції, що допомагає знижувати витрати та підвищувати ефективність судового адміністрування [63, с. 16-17]

Електронна система подання документів NYSCEF, яка діє в Уніфікованій судовій системі штату Нью-Йорк, є сучасним інструментом для управління судовими справами. Ця система забезпечує учасникам доступ до інформації про справи, дати розгляду та надає можливість отримувати електронні оновлення через сервіс «eTrack». Завдяки цьому спрощується взаємодія між учасниками

процесу та судами, підвищується ефективність і прозорість роботи судових органів. [64].

Пандемія COVID-19 значно вплинула на функціонування судової системи США. В цей період Федеральний Окружний Апеляційний Суд запровадив дистанційний розгляд усіх справ, запланованих на весну 2020 року, з використанням виключно електронних документів. Це стало важливим етапом у повному переході до е-судочинства, а також продемонструвало ефективність цифрових рішень у кризових умовах [65, с. 101].

США стали провідним зразком у впровадженні електронних технологій у судову систему, досягнувши значних успіхів у створенні цифрового середовища для судочинства. Однак, попри стрімкий розвиток електронного судочинства, деякі аспекти залишаються проблемними. Наприклад, певні категорії документів, такі як матеріали з печаткою судів нижчої інстанції або клопотання про подання документів із печаткою Верховного Суду, досі подаються виключно в паперовій формі відповідно до Інструкції подачі документів до е-системи подання Верховного Суду США від 01 січня 2023 р. № 20543, що свідчить про неповну інтеграцію цифрових технологій у всі аспекти судочинства. Це підкреслює, що США ще не досягли рівня, коли можна повністю відмовитися від паперової форми ведення судових справ [66].

Електронне правосуддя значно розширило доступ до судових процесів через використання віртуальних платформ. Згідно з дослідженням Інституту Thomson Reuters за 2023 рік, понад 80% американських судів проводять слухання онлайн, що полегшує участь сторін і покращує доступ до правосуддя. Основні переваги таких слухань включають зручність і вищу відвідуваність учасників. Водночас судова система стикається з іншими викликами, як-от затримки у розгляді справ і нестача робочої сили, що потребує подальшого вдосконалення технологій і адаптації процесів для забезпечення ефективного функціонування судів [67].

Електронні технології, попри певні проблеми та виклики, продовжують активно інтегруватися в судову практику, відкриваючи нові можливості для вдосконалення судочинства. Одним із яскравих прикладів є Колумбія, де у

лютому 2023 року відбулося судове засідання у метавсесвіті. Колумбійський адміністративний суд у справі Магдалена провів двогодинне слухання спору про дорожній рух, де учасники постали як аватари у віртуальній залі суду. За словами головуючого судді, такий формат був «більш реалістичним, ніж звичайний відеодзвінок», що покращило взаємодію між учасниками та дало змогу уникнути типових проблем, як-от вимкнені камери. Судове засідання, яке транслювалося на YouTube, пройшло без суттєвих технічних збоїв, хоча інколи траплялися незначні проблеми, як-от нестабільні рухи камери та спотворені анімації аватарів. Учасники високо оцінили досвід проведення слухання в метавсесвіті, наголосивши на його інноваційності та потенціалі для подальшого розвитку електронного правосуддя [68].

Переважно новини про інновації у сфері цифрових технологій асоціюються зі Сполученими Штатами, проте останнім часом Китай стає все помітнішим лідером у впровадженні передових технологій. Зокрема, у сфері правосуддя Китай демонструє інноваційний підхід до вирішення проблем, пов'язаних із зберіганням та посвідченням електронних доказів, запроваджено метод електронного зберігання доказів в Інтернеті, що базується на використанні великих даних, хмарних технологій і блокчейну [69].

Цей підхід дозволяє забезпечити не лише безпечне зберігання доказів, але й прозорість їхнього походження та недоторканність. Технологія блокчейн гарантує, що всі зміни до доказів фіксуються у цифровому реєстрі, що унеможливорює фальсифікацію. Використання хмарних сховищ та великих даних сприяє швидкому доступу до інформації, її аналізу та інтеграції в судові процеси. Таким чином, Китай показує приклад інноваційного застосування технологій для вирішення проблем сучасного правосуддя.

За останні п'ять років китайські суди значно покращили свої технологічні можливості, ставши лідерами у впровадженні автоматизованого аналізу та моніторингу судових процесів. Китай активно використовує передові технології для стандартизації процесу прийняття рішень, що дозволяє зменшити людський

фактор і забезпечити більшу консистентність та об'єктивність у судових розглядах [70].

Використання великих даних та штучного інтелекту дозволяє аналізувати великий обсяг інформації та виявляти тренди, що виникають в суспільстві, сприяючи більш ефективному вирішенню справ. Окрім того, автоматизований моніторинг судових процесів дає змогу органам влади відстежувати виконання судових рішень, оцінювати ефективність роботи судів та прогнозувати тенденції в судових рішеннях. Даний підхід дозволяє систематизувати дані про вироки та справ.

У Китаї судова система активно переймає принципи роботи технологічних компаній, що дозволяє їй швидко адаптувати та впроваджувати інноваційні електронні технології в процеси судових розглядів, це дозволяє значно підвищити ефективність роботи суддів, зменшити навантаження на судову систему та прискорити процес ухвалення рішень [71, с. 62].

Китай активно використовує блокчейн (Біткойн та Ефіріуму) для зберігання доказів і забезпечення їх прозорості, що є важливим кроком для запобігання фальсифікаціям. Завдяки розвитку електронного правосуддя в країні, судові розгляди можуть проводитися в онлайн-форматі, що забезпечує більший доступ до правосуддя та знижує витрати на організацію традиційних судових процесів [72].

У «Білій книзі» Верховного народного суду Китаю, представлений в грудні 2019 року, наводиться приклад першого застосування електронних доказів, що зберігаються в блокчейні, в судовому процесі. Цей випадок став знаковим, коли Інтернет-суд Ханчжоу визнав юридичну силу електронних доказів, представлених позивачем у справі *Huatai v. Daotong*. У цій справі позивач подав докази порушення авторських прав через сторонню платформу для зберігання доказів, що використовувала технологію блокчейн, зокрема для запису даних у мережах *bitcoin blockchain* і *Factom blockchain*. Суд визнав, що особливості блокчейн-технології, її розподілене зберігання, захист від несанкціонованого доступу та можливість відстеження, мають перевагу у фіксації та збереженні електронних

доказів. У цьому випадку, дані, що зберігалися в блокчейні, мали чітке джерело і визначений шлях передачі, що дозволяло провести перевірку через знімки екрана, вихідний код та журнали. Таке рішення демонструє прогрес у застосуванні новітніх технологій для забезпечення правосуддя, зокрема в контексті зберігання і перевірки електронних доказів у судових розглядах [73].

В березні 2021 року китайська національна платформа судового блокчейна стала важливим інструментом для зберігання судових доказів. Вже було завантажено 640 мільйонів фрагментів даних для зберігання доказів, з яких майже 2,5 мільйона були сертифіковані. Цей показник свідчить про широке застосування технологій блокчейн в судовій практиці Китаю для забезпечення збереження та достовірності електронних доказів.

Також, важливим аспектом розвитку міжнародного правосуддя є Глобальний кодекс цифрового виконання, який в листопаді 2021 року був представлений Міжнародним союзом судових виконавців на Міжнародному конгресі в Дубаї. Цей кодекс є частиною міжнародної стратегії, що націлена на удосконалення механізмів примусового виконання рішень, зокрема в умовах застосування цифрових технологій. Він відкриває нові можливості для ефективного примусового виконання судових рішень на міжнародному рівні, використовуючи сучасні технології, такі як блокчейн та інші електронні системи.

Цифрова система примусового виконання рішень демонструє високу ефективність, що підтверджується міжнародним досвідом. Так в Португалії запровадження механізму електронного арешту коштів значно підвищило ефективність виконання судових рішень, в результаті збільшивши їх виконання в 20 разів. Така система дозволяє швидко і безпечно блокувати кошти боржників, що значно спрощує процес примусового виконання рішень. В Хорватії також була введена електронна система арешту коштів, де спеціалізоване фінансове агентство займається блокуванням та списанням арештованих коштів боржників. Важливою складовою цієї системи є те, що всі невиконані паперові документи були переведені в електронний формат та введені в електронну систему.

Питання автоматизації виконавчого провадження в Україні потребує нормативного врегулювання, зокрема, обов'язкового підключення банків до автоматизованої системи. Для цього необхідно розробити та прийняти відповідні нормативно-правові акти, забезпечити реальну участь банків у цифровізації та створити механізм відповідальності за зловживання правами з боку як приватних, так і державних суб'єктів. Україна повинна орієнтуватися на досвід розвинених західних демократій, таких як США, Канада та країни ЄС, і активно співпрацювати на міжнародному рівні для покращення ситуації в сфері ІТ-правового регулювання.

Цифровізація системи правосуддя та примусового виконання рішень в країнах ЄС спрямована на забезпечення одноманітності правових процедур серед держав-членів. Європейський ідентифікатор судової практики включає обов'язкові елементи, такі як код країни, посилання на нормативно-правові акти та метадані для точного цитування рішень. Однак важливо зазначити, що впровадження електронних технологій не повинно бути поспішним. Потрібно ретельно вивчити досвід інших країн, врахувати всі аспекти функціонування цих технологій та забезпечити їх правове врегулювання, щоб результати впровадження позитивно вплинули на ефективність цивільного та виконавчого процесів. Реформи в судочинстві, що включають ІТ, не лише сприяють захисту прав та інтересів громадян, але й зміцнюють довіру до судової системи, роблять процеси більш оперативними та ефективними.

Стрімкий розвиток технологій та їх впровадження в різні сфери суспільства є ключовими напрямками сучасного прогресу, і судова система не є винятком. Завдяки інформатизації судочинства, вітчизняна та зарубіжна доктрина активно обговорюють використання інформаційних технологій у судовому процесі. Практичне застосування електронних технологій у судовій системі зарубіжних країн демонструє значні переваги електронного правосуддя, що допомагають вирішувати проблеми, властиві й українській судовій системі. Однак, разом з численними перевагами, впровадження цифрових технологій має й деякі негативні аспекти, зокрема відставання правових і організаційних структур від

швидкого розвитку технічних рішень. Також відзначається певна неготовність суддів до активного використання новітніх технологій. Однак електронізація судового процесу є важливою для підвищення доступності судової інформації та зміцнення довіри громадян до судової системи, забезпечуючи більш ефективний доступ до правосуддя.

3.2. Перспективи впровадження технологій штучного інтелекту та блокчейн у виконавчому процесі

Сучасні технології можуть сприяти розвитку аналітики та прогнозування у виконавчому провадженні. Використання великих даних і методів аналізу на основі штучного інтелекту дозволяє краще розуміти тенденції, оцінювати ефективність роботи виконавців та прогнозувати можливі результати провадження. Це дозволяє приймати більш обґрунтовані рішення, а також забезпечує індивідуалізований підхід до кожного випадку. Цифрові технології в управлінському процесі стали важливим інструментом. Виконавчий процес, який включає реалізацію судових рішень, виконання адміністративних заходів, контроль за виконанням обов'язків тощо, має високий потенціал для оптимізації завдяки застосуванню сучасних технологій. Автоматизація робочих процедур дозволяє мінімізувати участь людини у рутинних завданнях. Це забезпечує підвищення точності та швидкості виконання рішень.

Джон Мак-Карті та Марвін Мінський, як і інші організатори літнього семінару в Дартмут-коледжі, заклали основи штучного інтелекту (ШІ) як наукової дисципліни, що займається комп'ютерним моделюванням різних форм інтелекту, таких як людського, тваринного, рослинного, соціального. Основною ідеєю цієї галузі є припущення, що всі когнітивні функції, включаючи навчання, пам'ять, мислення, сприйняття, розрахунок, а також наукову та художню творчість, можна описати математично та відтворити програмно. За шістдесятирічний розвиток ШІ,

ця гіпотеза залишається непідтвердженою, але продовжує надихати вчених на нові й технологічні прориви.

Дослідження штучного інтелекту та відносин, пов'язаних із використанням цифрових технологій, потребує врахування порівняльної новини цього об'єкта наукової діяльності. ШІ, будучи відносно новим явищем, вимагає комплексного аналізу, який послідує теоретичні засади з емпіричними спостереженнями. Це зумовлює застосування як давно відомих методик, наприклад, системного аналізу, порівняльно-правового методу чи індуктивного підходу, так і розробки нових методичних інструментів, орієнтов.

Нові методичні підходи, зокрема, включають використання великих даних (Big Data) для моделювання правових взаємовідносин, проведення правових експериментів у цифрових середовищах, алгоритмічні рішення через призму етики та права. Крім того, інтеграція технологічних методів, таких як обробка даних за допомогою штучного інтелекту, відкриває можливості для автоматизованого аналізу правових норм та прогнозування їхнього впливу. Такий підхід дозволяє юридичній науці ефективно реагувати на виклики, що забезпечуються через стрімкий розвиток цифрових технологій, і створювати інноваційні рішення для регулювання.

Згідно з «Концепцією розвитку штучного інтелекту в Україні», схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р, одним із завдань щодо впровадження технологій штучного інтелекту в правосуддя є забезпечення винесення судових рішень у справах незначної складності за взаємною згодою сторінок [74]. Реалізація цього завдання передбачає використання алгоритмів ШІ для аналізу матеріалів справи, моделювання юридично обґрунтованих рішень та прискорення процесу розгляду, що сприятиме зниженню навантаження на суд. Цей підхід передбачає поєднання прозорості, точності та швидкості ухвалення рішень, особливо у стандартних справах, які не потребують значного судового розгляду чи оцінки складних доказів. Застосування ШІ в такому форматі також створює передумови для

інтеграції інноваційних технологій у правову систему України, забезпечуючи її відповідність сучасним викликам і сприяючи розвитку електронного правосуддя.

У лютому 2021 року Вища рада правосуддя запропонувала пілотний проект із використанням штучного інтелекту в одному з судів першої інстанції використання під час розгляду адміністративних правопорушень. Ініціатива супроводжувалася розробкою правових норм, які б упорядкували процедури із застосуванням ШІ. Передумовою цього стало прийняття Європейською комісією з ефективності правосуддя Ради Європи Етичної хартії з використанням штучного інтелекту в судовій системі, яка закріпила принципи використання ШІ для забезпечення справедливості, прозорості, рівності та конфіденційності в судових процесах. У хартії визначено категорії використання ШІ, серед яких: розширені пошукові системи судової практики, прогнозний аналіз, надання допомоги у складанні позовних заяв, онлайн-вирішення спорів, категоризація норм права та чат-боти для підтримки учасників судового процесу.

Додатковим кроком у формуванні стратегії розвитку ШІ стала публікація «Білої книги зі штучного інтелекту: європейський підхід до досконалості та довіри» 19 лютого 2020 року. У цьому документі підкреслюється, що ШІ має служити інтересам людей і сприяти добробуту суспільства, працюючи на принципах етики, безпеки та довіри. Європейська стратегія акцентує увагу на розвитку ШІ як інструменті досягнення соціального блага, що дозволяє підвищити ефективність судових процесів і водночас підтримувати права і свободи людини. Україна, інтегруючи ці принципи, має шанс створити сучасну, інноваційну судову систему, яка відповідає викликам цифрової епохи.

Крім того, трендом майбутнього стане активне використання мобільних додатків для доступу до інформації та управління виконавчим провадженням. З розвитком мобільних технологій все більше користувачів обирають смартфони та планшети як основні інструменти для взаємодії з цифровими сервісами. Мобільні додатки дозволяють громадянам та підприємствам контролювати стан виконання рішень, отримувати сповіщення про зміни в процесі, а також подавати документи безпосередньо зі своїх мобільних пристроїв. Це робить процес більш зручним та

доступним, особливо для тих, хто не має можливості відвідувати державні установи.

Поняття «штучний інтелект» у нормативно-правових актах України розкривається, зокрема, в Концепції, як Організована система інформаційних технологій, що дозволяє виконувати складні завдання через алгоритми обробки даних, створювати моделі рішень, використовувати власні бази знань і визначати способи вирішення поставлених завдань. Це підкреслює адаптивність, самонавчання та здатність ШІ створювати нові дані під час своєї роботи, однак прогалиною законодавства України є відсутність підзаконних актів. Законодавство не встановлює види чи форми ШІ, принципів його використання, умов, порядку або меж його застосування в судових процедурах. Це створює правову невизначеність, яка ускладнює інтеграцію ШІ в процесуальну діяльність, а також може спричинити ризики зловживань чи порушень прав учасників судового процесу. Вирішення цієї прогалини вимагає розробки та прийняття чіткого законодавчого регулювання для забезпечення прозорості та ефективності впровадження ШІ в правову сферу.

Існують різні точки зору щодо використання штучного інтелекту в судовій системі. Хоча ця технологія навряд чи може повністю замінити суддів і юристів, її потенціал для оптимізації правових процесів та підвищення їх ефективності визнається надзвичайно перспективним. Штучний інтелект може стати інструментом, який полегшить рутинну роботу, наприклад, аналіз великого обсягу юридичних документів, пошук прецедентів, а також прогнозування судових рішень, що сприяють прискореному розгляду справи. Водночас ступінь і складність інтеграції ШІ в соціальну і правову систему потребують обережного осмислення, особливо в контексті його впливу на права людини та етику.

Завдяки дослідженням, проведеним у всьому світі, можливості ШІ розглядаються на трьох рівнях (рис. 3.1).

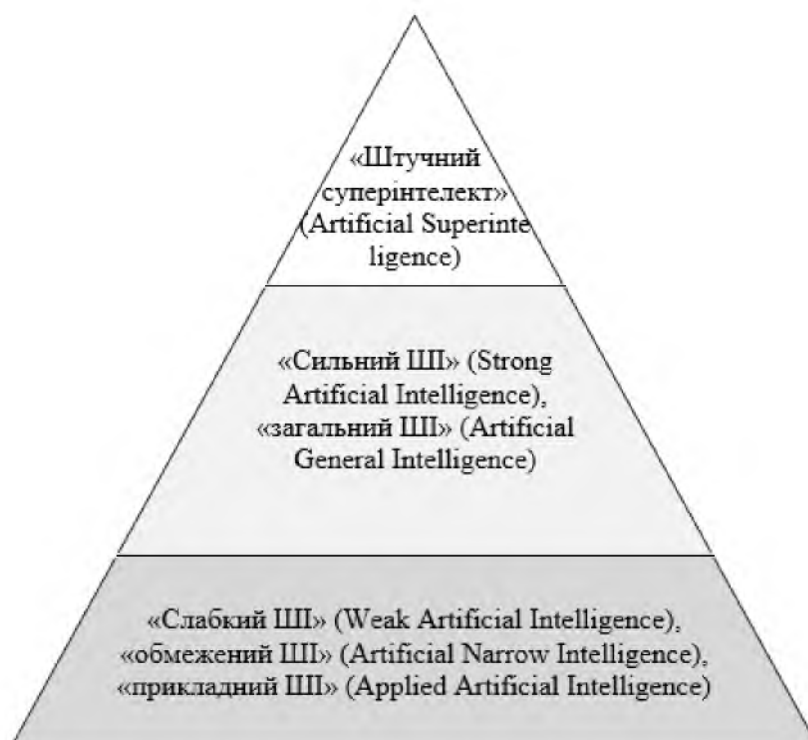

Рис. 3.1. Рівні можливостей використання штучного інтелекту в судовій системі

Перший рівень – автоматизація базових юридичних процесів, таких як сортування документів і створення шаблонів. Другий рівень – використання ІІІ для аналізу даних і прогнозування можливих рішень у типових справах. Третій рівень – створення складних моделей прогнозування, що враховують соціальний, правовий та економічний контексти для ухвалення рішень із мінімальним втручанням людини. Впровадження цих рівнів вимагає поєднання технологічних інновацій із чітким нормативно-правовим регулюванням, яке гарантуватиме прозорість і відповідальність під час використання ІІІ в правовій системі.

Проблемні аспекти визначення поняття «штучний інтелект» на сьогодні залишаються предметом обговорення переважно в науковому середовищі, хоча на законодавчому рівні його офіційне визначення поки що не закріплено. Крім того, у міжнародній доктрині дослідження ІІІ як правового феномену почалося визнання нещодавно, що підкреслює новизну цього явища. Штучний інтелект сприймається як майбутнє цивілістичного процесу, здатного змінити філософію та правову природу судочинства, адаптуючи юридичні процеси до потреб

суспільства. Однак використання ШІ в судовій системі повинно узгоджуватися з моральними та процесуальними нормами, залишаючи за людиною функції контролю та відповідальності.

Розвиток інформаційних технологій у цивільному процесі стикається зі складнощами, пов'язаними із процесуальною формою, але впровадження ШІ є ще більш складним завданням. Це зумовлено тим, що поняття «штучний інтелект» забезпечує певний рівень інтелектуальності, який порівнюється з мисленням і поведінкою людини, що відкриває питання щодо його етичного та правового регулювання. Водночас ефективна інтеграція ШІ в цивільний процес має потенціал суттєво покращити судову систему, проте потребує чіткого законодавчого регулювання та балансування між технологічними можливостями й людським контролем.

На нашу думку, штучний інтелект поєднує широкий спектр концепцій автоматизованих процесів, специфічним компонентом яких є алгоритм – послідовність команд у вигляді комп'ютерного коду, здатна генерувати вихідні дані на основі заданих параметрів. У контексті цивілістичного процесу допустимим є використання лише спеціалізованих інтелектуальних систем, які працюють під контролем людини. Наприклад, у справах незначної складності ШІ може самостійно аналізувати законодавство, судову практику та узагальнювати дані, допомагаючи судді прийняти обґрунтовані та законні рішення. ШІ може стати частиною цивільного процесу, забезпечуючи підвищення його ефективності.

Потенціал використання штучного інтелекту в цивільному судочинстві є значним. Він може замінитися для створення інтелектуальних пошукових систем, які аналізують і систематизують судову практику, а також для розгляду справ незначної складності. Це особливо актуально для справи, де рішення має більший технічний характер, як-от наказне провадження або малозначні справи (розірвання шлюбу, стягнення аліментів тощо). Водночас у штучного інтелекту відсутній «людський фактор» та здатність до внутрішнього переконання та оцінки доказів може бути як перевагою, так і ризиком. З одного боку, це зменшує вплив

суб'єктивності, з іншого вимагає обережності в ситуаціях, де враховує моральні чи емоційні аспекти.

Використання штучного інтелекту в правовій сфері має значний потенціал, але водночас створює низку дискусій. Застосування технологій, таких як GPT, демонструє можливості автоматизації певних процесів, зокрема аналізу даних і формулювання рекомендацій, але підкреслює потребу людського контролю для забезпечення точності, відповідності закону та врахування етичних аспектів.

Штучний інтелект залежить від програмного коду, створеного людиною, і може випустити помилки чи алгоритмічні прогалини. Це створює ризики, які можуть використовуватися недобросовісними учасниками процесу. послідовно, відповіді, надані ШІ, мають бути додатково, а запропоновані рішення перевірені – критично оцінені.

Використання GPT у судовому рішенні в Колумбії став прецедентом, що показав можливість інтеграції ШІ в правосуддя. Проте, в Україні ШІ може бути лише допоміжним інструментом під повним контролем користувача.

ШІ може значно спростити та прискорити судовий розгляд, автоматизуючи аналіз документів, пошук прецедентів чи підготовку рішень у типових справах. Це зменшить тривалість судового процесу, що є вигідним для громадян і суддів.

Роль суддів виходить за межі технічного застосування закону: вони враховують психологічні та етичні аспекти, аналізують роль характеру та оцінюють докази. ШІ поки що не здатний замінити суддів у таких складних питаннях. В автоматизованій системі виконавчого провадження (АСВП) ШІ може допомогти виконавцям визначити послідовність дій і запобігти процесуально забороненим діям. Інтеграція блокчейну забезпечує прозорість і захист даних, зокрема у випадках використання криптовалюти та арешту криптоактивів.

Таким чином, штучний інтелект у правовій сфері має залишитися інструментом, який допомагає державним виконавцям прийняти чи відхилити запропонований алгоритм, певну послідовність виконавчих дій за окремим видом виконавчого документа чи виконавчого провадження або заходів примусового виконання щодо боржника. Його використання вимагає чіткого регулювання, що

враховує специфіку юридичних процесів, а також забезпечує відповідальність за його впровадження та результати роботи.

Технологія блокчейн, заснована на розподіленій одноранговій мережі, забезпечує зберігання інформації про транзакції з високим рівнем захисту за допомогою криптографічних алгоритмів. Це дозволяє створювати децентралізовані системи, де кожна операція фіксується в загальному реєстрі, недоступному для несанкціонованих змін. Унікальною особливістю блокчейну є його архітектура, що забезпечує неможливість фальсифікації даних або порушення їх хронології, запобігає повторну транзакцію, пов'язану з офіційною допомогою криптографічної ланцюжки. Технологія демонструє значні переваги в сферах реєстрації, зберігання та обробки даних, відсутність прозорості операцій, які в них розглядаються, створюють довіру до системи. Блокчейн активно використовується для створення безпечних мережевих обмінних даних, які гарантують захист цілісності інформації та мінімізують ризики її втрати або підробки. Практична ефективність цієї технології підтверджує її інтеграцію в різні сфери, включаючи фінанси, логістику та державне управління.

Щодо застосування технології в судових системах, блокчейн може стати основою для підвищення прозорості й ефективності роботи судових установ. Впровадження децентралізованих реєстрів для зберігання процесуальних документів та рішень забезпечує їх незмінність і доступність, що є критичним місцем у правовій сфері. Разом із технологією штучного інтелекту блокчейн може підтримувати автоматизацію процесів, таких як аналіз великих обсягів судової практики чи фіксація етапів виконання судових рішень. Проте, на відміну від блокчейну, ШІ не може замінити людське суддівське мислення, яке передбачає усвідомлення та розуміння правових явищ, врахування психологічних і етичних аспектів. Таким чином, обидві технології – блокчейн і ШІ – мають допоміжний характер і повинні використовуватися під контролем людини для підвищення ефективності.

Сучасні тенденції цифровізації та інформатизації створюють значний вплив на виконавче провадження, зокрема в контексті спрощення процесів

документообігу та підвищення ефективності виконання судових рішень. Традиційна паперова форма виконавчого провадження створює ряд проблем, пов'язаних із громіздким діловодством, низькою оперативністю та значними витратами часу, що стає перешкодою на шляху до сучасного автоматизованого підходу у діяльності виконавців. Така ситуація не відповідає вимогам цифрової епохи, в якій перевага надається швидкому доступу до інформації, прозорості та інтеграції різних технологічних рішень для покращення управлінських процесів. Відтак, перехід від паперового до електронного документообігу є першочерговим завданням, яке потребує нормативного регулювання, технічного забезпечення та відповідного навчання персоналу.

Цифровізація виконавчого провадження, включаючи впровадження автоматизованої системи управління виконавчими процесами (наприклад, АСВП), дозволяє не тільки зменшити завантаження на виконавців, але й сприяти підвищенню прозорості процедур, усуненню технічних помилок та скороченню термінів виконання судових рішень. Використання сучасних технологій, таких як блокчейн для фіксації виконавчих дій або штучного інтелекту для оптимізації процесів аналізу документації, здатне трансформувати виконавче провадження в зручну, швидку та ефективну систему. Однак для досягнення цих результатів необхідно подолати низку викликів, зокрема, забезпечити захист даних, запровадити уніфіковані стандарти та змінити підходи до організації роботи виконавчих служб.

Розвиток цифрових технологій в виконавчому провадженні відкриває низьку перспективу, яка може сприяти підвищенню ефективності цього процесу.

Насамперед, впровадження цифрових рішень дозволяє суттєво спростити процедури, зменшивши бюрократичне навантаження. Важливо забезпечити, щоб постсудові процедури були максимально простими та прозорими, щоб вони залишалися технічно зрозумілими та менш обтяжливими, ніж попередній судовий розгляд. Наприклад, автоматизація етапів обробки виконавчих документів може сприяти більш оперативному виконанню рішень, що є критично успішним для ефективної роботи виконавчої системи.

По-друге, одним із ключових напрямків розвитку є створення моделі «електронного кабінету» судового виконавця, яка забезпечує дистанційний формат взаємодії між учасниками виконавчого провадження. Ця модель дозволяє автоматизувати такі етапи, як повідомлення боржника, виявлення його активів, реалізацію майна боржника та переказ коштів стягувачу. Технологія блокчейн може стати базою для забезпечення прозорості та безпеки операцій у роботі виконавчого провадження.

По-третє, однією з ключових перспектив електронного виконавчого провадження є забезпечення повноцінного доступу до громадських та інших реєстрів, що суттєво покращує облік коштів і майна боржників. Ефективне функціонування електронного виконавчого провадження потребує законодавчого закріплення можливості отримання інформації про фінансові рахунки боржників у банках, що дозволяє значно зменшити час на пошук активів. Така інформація повинна надаватися виконавцям у стандартизованій та автоматизованій формі, мінімізуючи потребу паперової документації або договірних процедур.

Крім того, доцільним є створення правових умов для доступу до додаткових інформаційних ресурсів, які можуть бути корисними в виконавчому провадженні. Це можуть бути зареєстровані нерухомість, транспортні засоби, корпоративні права, а також бази даних, які містять відомості про цифрові активи, зокрема криптовалюти. Інтеграція цих даних в єдину систему електронного провадження з використанням сучасних технологій, таких як блокчейн, сприяє підвищенню прозорості, зниженню ризиків шахрайства та забезпечує оперативність виконання судових рішень.

Електронне виконавче провадження є кроком у процесі цифровізації правової сфери, що спрямоване на підвищення ефективності, прозорості та оперативності виконання судових рішень. Впровадження сучасних цифрових технологій, зокрема «електронного кабінету виконавця», дозволяє автоматизувати основні етапи виконавчого процесу – від інформування учасників провадження до пошуку активів боржника та реалізації майна. Використання технології блокчейн забезпечує циклічність збереження даних, мінімізуючи ризики підробки або

маніпуляцій з інформацією. Це створює умови для спрощення процедури та зменшення адміністративного навантаження, забезпечуючи ефективний захист прав стягувачів. Окрему увагу слід приділити доступу до громадських і фінансових реєстрів, що стане ключовим чинником для успішного функціонування електронного виконавчого провадження.

Проведений аналіз процесу, що цифровізує виконавче провадження, хоче і відкриває нові перспективи, має обмеження, пов'язані з різноманітністю видів виконавчих документів та специфікою виконаних дій. Повністю електронне провадження може бути лише доцільним для справ, що не потребують фізичних примусових заходів, таких як притягнення незначних адміністративних штрафів. При цій інтеграції цифрових технологій можна значно підвищити ефективність виконавчого процесу за рахунок автоматизації процедур, налагодженню комунікації між учасниками процесу, швидкому виконанню рішень і прискоренню виплати затягнутих коштів. Однак впливає, що цифровізація у сфері правосуддя є проблемою для юридичної професії, яка повинна адаптуватися до нових реалій, зберігаючи ефективність і цінність правової системи.

Цифрові технології, проникаючи в усі аспекти юридичної діяльності, мають потенціал зробити цивільний процес більш доступним, своєчасним та ефективним. Разом з тим, цей процес вимагає не лише модернізації технічної бази, а й створення механізмів підтримки громадян, забезпечення рівного доступу до правосуддя та відповідності суспільним очікуванням щодо якості судових послуг. Успішне впровадження цифрових технологій залежить від раціонального підходу, який дозволяє правовій системі зберегти свої базові принципи, пристосовуючись до нових викликів цифрової епохи.

Висновки до розділу 3

Розглядаючи зарубіжний досвід впровадження цифрових технологій у виконавче провадження демонструє позитивні результати. Багато країн розвивають спеціалізовані онлайн-платформи, що дозволяють автоматизувати окремі процеси, зокрема подання заяв на виконання рішень, відслідковування стану провадження та комунікацію між учасниками процесу. Багато юрисдикцій, особливо в країнах Європейського Союзу, активно використовують платформи електронного судочинства, які дозволяють учасникам процесу взаємодіяти в онлайн-режимі, включаючи доступ до матеріалів справи та документації в електронній формі.

Одним із ключових трендів майбутнього є розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) у виконавчому провадженні. ШІ дозволяє автоматизувати рутинні процеси, такі як аналіз документів, прогнозування результатів процесу, а також виявлення ризиків або можливих зловживань. Це не лише скорочує витрати часу та ресурсів, але й дозволяє забезпечити більш об'єктивний підхід до прийняття рішень. Крім того, алгоритми штучного інтелекту можуть сприяти покращенню комунікації між учасниками процесу та підтримувати процес прийняття рішень, пропонуючи альтернативи або оптимальні варіанти дій на основі аналізу великих обсягів даних.

Іншим важливим напрямом є інтеграція технологій блокчейн у систему виконавчого провадження. Блокчейн надає можливість створювати незмінні записи, що зберігаються в децентралізованій мережі, забезпечуючи високий рівень безпеки й прозорості. Використання блокчейну дозволяє створювати надійні цифрові реєстри, де всі дії виконавців записуються і стають доступними для перегляду учасниками процесу. Це мінімізує можливість втручання в документи або маніпуляцій з інформацією, що є важливим для забезпечення правової захищеності сторін. Наприклад, реєстрація документів і результатів провадження у блокчейні забезпечує їхню захищеність від підробки, що може стати запорукою довіри до електронних систем.

ВИСНОВКИ

Цифровізація стала важливою складовою сучасного управління, охоплюючи всі сфери діяльності, зокрема й виконавчий процес. Цифрові технології дають можливість підвищити ефективність управлінських процесів, це особливо актуально у виконавчому процесі, оскільки впровадження цифрових рішень сприяє підвищенню прозорості, прискоренню виконання завдань, мінімізації людського фактору.

Визначено сутність цифрових технологій у виконавчому процесі, які охоплюють увесь спектр засобів, що забезпечують подачу документів до суду, інформування учасників судочинства, дистанційну участь у розгляді справи, включно з судом першої інстанції та процедурами оскарження, а також примусове виконання судових рішень. Їх сутність проявляється у трьох ключових вимірах: правовому, що охоплює регулювання процесуальних дій та взаємодії учасників; технологічному, спрямованому на забезпечення інструментів автоматизації та діджиталізації процесів; і безпековому, який гарантує захист даних, збереження конфіденційності та надійність електронних систем.

У процесуально-правовому аспекті цифрові технології є фундаментальною складовою виконавчого процесу, забезпечуючи нерозривний зв'язок між процедурою та її цифровими інструментами, оскільки відсутність реєстрації електронного кабінету ускладнює здійснення процесуальних дій для широкого кола учасників цивільного процесу, таких як адвокати, нотаріуси, державні та приватні виконавці, функціонування виконавчих органів стає неможливим без використання електронних баз даних та реєстрів.

Сучасний етап розвитку цифрових технологій характеризується стрімким зростанням кількості електронних реєстрів та баз даних, які забезпечують функціонування судів загальної юрисдикції, органів виконавчої влади, а також осіб, що здійснюють примусове виконання судових рішень. Зокрема, такі системи: полегшують обмін інформацією між державними органами; підвищують

прозорість виконавчого процесу; забезпечують зручний доступ для учасників виконавчого провадження до необхідних даних.

Проаналізовано, що Автоматизована система виконавчого провадження (АСВП) дозволяє значно спростити процедури виконавчого провадження. Активне використання цифрових технологій та функціонування АСВП сприяє роботі державного виконавця на всіх етапах виконання виконавчих документів, що дозволяє виконувати такі дії онлайн: повідомлення боржника та інших учасників виконавчого провадження через електронний кабінет для сприяння швидкому та ефективному інформуванню, електронний обмін даними з державними реєстрами та банками дозволяє виконавцю оперативно накладати арешт на майно та рахунки боржника, пошук активів боржника, реалізація майна на онлайн-аукціонах, перерахування коштів стягувачу, цифровізація таких операцій мінімізує ризик помилок. АСВП здійснює взаємодію з різними державними та приватними інформаційними ресурсами, а саме державними реєстрами, рахунками в банках, реєстрами обліку майна. Виконавець отримує доступ до реєстрів прав власності, транспортних засобів, земельних ділянок, бізнесу. Також система дозволяє оперативно отримувати інформацію про банківські рахунки боржника, їх стан та рух коштів. Важливий аспект – це можливість доступу до відомостей про нерухоме майно, цінні папери та інші активи боржника. У сучасних умовах рух коштів і активів здатні пересуватися миттєво, що потребує нових підходів до виконавчого процесу. Якщо криптовалютні активи важко відслідкувати та арештувати через їхню децентралізовану природу, важливо інтегрувати інструменти моніторингу криптогаманців у систему виконавчого провадження.

Запропоновано доповнити частину другу статті 8 «Автоматизована система виконавчого провадження» Закону України «Про виконавче провадження»: «абзацем 10 електронна взаємодія органів державної виконавчої служби, приватних виконавців з державними органами, банками, іншими фінансовими установами, небанківськими надавачами платіжних послуг, емітентами електронних грошей; абзацем 11 отримання виконавцями інформації про

боржників, їхнє майно, доходи та кошти, у тому числі конфіденційної з державних електронних баз даних і реєстрів, інших автоматизованих інформаційних систем».

Для удосконалення системи пошуку майна боржника запропоновано доповнити Єдиний реєстр боржників профілем боржника, який розширює відомості про боржника. Профіль боржника включає інформацію про місце роботи та адресу, соціальний статус, наявність посвідчення водія, страховки, дозвільних документів, закордонного паспорта та дані про перетин кордону, відомості про кредитні історії боржника та інформація зі спадкового реєстру. Такий підхід дозволяє значно підвищити ефективність виконання судових рішень, прискорюючи пошукові активи та мінімізуючи можливості ухилення боржників від виконання своїх завдань.

Інтеграція штучного інтелекту дозволяє автоматично обробляти великі обсяги даних і приймати рішення. У виконавчому процесі штучний інтелект може допомагати в аналізі та класифікації справ, прогнозуванні термінів виконання певних етапів або ймовірності виникнення конфліктів. Дані технології допомагають забезпечити прозорість процесу, оскільки кожен крок, виконаний системою, може бути детально відстежений.

Блокчейн-технології надають нові можливості для управління документами та забезпечення надійності й безпеки інформації. Такі технології дозволяють створювати незмінні записи всіх транзакцій та етапів виконання процесу, що унеможливує будь-яке втручання або підробку даних. Для виконавчого процесу це критично важливо, оскільки гарантує збереження юридичної сили документів та забезпечує їх захищеність від несанкціонованих змін. Впровадження таких інноваційних технологій покращує довіру до системи як з боку державних установ, так і громадян.

Використання хмарних технологій дає можливість зберігати та обробляти інформацію віддалено, забезпечуючи доступ до документів та баз даних з будь-якої точки світу. Це дозволяє швидко й ефективно реагувати на зміни в процесі виконання, що значно підвищує гнучкість системи.